DEPLORATIO
PACIS GERMANICÆ,
SIVE
DISSERTATIO
DE
PACE PRAGENSI,

Tam infauſtè quam injuſtè inita Pragæ Bohemorum $\frac{20}{30}$ Maii: M. DC. XXXV.

In qua artes & technæ Auſtriacorum, væcordia Saxonum, pericula Proteſtantium, & æquitas belli à Francis & Suecis jure prolati evidentiſſimè oſtenditur,

AUTHORE JUSTO ASTERIO J. C^to.

Jerem. VI. §. 14. & VIII. §. 11. Sanabant contritiones populi mei ad ignominiam, dicentes, Pax, pax: & non erat pax.

Iuxta Exemplar
LUTETIÆ PARISIORUM,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Typographi Regii ordinarii, viâ Iacobæâ, ſub Ciconiis, M. DC. XXXVI.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

SVMMA PRIVILEGII
à Christianissimo Rege concessi.

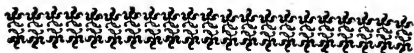
LUDOVICI XIII *Galliæ & Navarræ Regis auctoritate sancitum est, & patentibus ejus literis cautum, Ne quis in regno ipsius, aliisve locis ejus ditioni subjectis, intra decem proximos annos à die perfectæ primæ Impressionis inchoandos ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendumque quovis modo & ratione curet Librum, qui inscribitur* Dissertatio de pace Pragensi, Autore Iusto Asterio JC^to^, *præter Sebastianum Cramoisy Typographum Regium, & Bibliopolam Iuratum Parisiensem; aut illos quibus ipsemet concesserit. Prohibitum insuper eadem auctoritate Regis omnibus ejus subditis, eundem Librum extra regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam ubicumque fuerit, ad id agendum impellere ac instigare, sine consensu dicti Sebastiani Cramoisy, sub pœna confiscationis Librorum, aliisque pœnis originali diplomate contra delinquentes expressis. Datum Parisiis,* 8. *Iulii.* 1636.

Sic signatum,

De mandato Regis,

VICTON.

LVDOVICO XIII.

GALLIÆ

ET

NAVARRÆ

Regi Chriſtianiſſimo victoriam & felicitatem perpetuam precatur

I. A. D.

Ffero Majeſtati tuæ, DOMINE, defenſionem litis libertatiſquè communis, quam tuis ſub auſpiciis orbis univerſus præſtolatur. Nemini cauſa ejus rectius conſecrari, quia à nemine fortius poteſt vindicari. Rei præſtantiſſimæ controverſia eſt publica: ideo non niſi apud eos agi debet, quibus incumbit ſalus publica. Orbis Chriſtiani ſecuritas impetitur: iccirco ſolatium ab eo duntaxat accerſendum, qui cum poſſit vult, & cum velit poteſt ſolus tranquillitatem orbi red-

dere. Ambitio hoſtium inſatiabilis, dum bellum præparat Europæ, pacem fucatam publicat Germanis: ut apertè poſſit fallere, occultè paciſcitur: ut tutius decipiat inermes, bellum ex Imperio nomine tenus eliminat. Pactionem hanc fraudulentam rejecit Suecorum virtus, repulit Francorum fortitudo, deſpexit Proteſtantium conſtantia. Hac de cauſa ut pacis communis hoſtes, & quietis publicæ turbatores proſcribuntur: & quamvis armis concordiam petant communem, ſoli & innocentes belli diuturni culpam ſuſtinent. Calumniæ iſti obviam imus hoc opere, & ſpicula in adverſarios retorquentes oſtendimus, eos ſolos pacis hoſtes eſſe conjuratos, qui quietis nomen ore circumferentes, corde bella perpetua meditantur ac diſcordias: & tyrannidi libertatem, invaſionibus pietatem, conſpirationibus ſecuritatem publicam prætexentes, fucata ſpecie & ſpecioſo fuco rebus turpiſſimis honeſtiſſima nomina, & honeſtiſſimis nominibus res turpiſſimas attribuunt. Quaſi vero Vos arma illis ſpontè inferatis, non verò Vobis ac ſociis ultrò illata coacti repellatis: aut illi pacem unquam obtulerint niſi iniquam, Vos verò æquam aliquando recuſaveritis: aut denique illi firmam tranquillitatem ſperare poſſint, quamdiu ſibi aliena, & quę habent retinent, & quę non habent vendicant!

licant! Verumtamen hominibus, quibus nullus ſuppetit extranea occupandi titulus, vocum fallacias perſequi opus eſt, & ſibi credulos tam dictis quam factis decipere. Tu DOMINE, qui juſtitia comite omnia peragis, verborum involucris non indiges; ſed quem vita præſtas, verbis candorem exprimis. Quippe publicæ tranquillitati, non privatis commodis invigilans, tua ita defendis, ut aliena non concupiſcas: ſocios ita protegis, ut ritu hoſtium non opprimas: & cum nemini facias, factam tamen fœderatis ulciſceris injuriam: Imperiique tui terminos magis gloria geſtorum, quam prolatione limitum promoves. Vnde inter tuos & hoſtes ſicut nulla poteſt eſſe collatio populorum, vel comparatio virium; ita ingens inſuper eſt diſſimilitudo cauſarum. Illi cupiditatem horribilem omnibus dominandi profitentes, ex privata regnandi libidine litem faciunt Eccleſiæ vel Imperii: illaceſſiti arma violenta refragantibus inferunt: populos ſpecioſis nominibus inescatos ambitioni ſuæ ſervire cogunt: & Germaniam graviſſimo bello jam à multis retrò annis oppreſſam, viribuſque & opibus omnibus exhauſtam, deſperationis neceſsitate ſub jugum mittere tentant. Tu ditionibus avitis, triumphis propriis contentus, arma nunquam ſumis, niſi

invitus, nunquam ponis niſi volens; iiſque duntaxat ad Tuorum, ſociorum & juris communis defenſionem uſus, libertatem omnium, ſecuritatem ſingulorum, & ſalutem Europæ eadem tueris alacritate, qua moderaris æquitate. Vnde fit, ut, cum ab illis Imperii videatur appetita captivitas, à Te repetita libertas; ab illis turbatus orbis, à Te pacatus; ab illis oppreſſa, à Te reſtituta Germania: ita ſupernis legibus cuncta cadant, ut tecum militante Juſtitia, virtute, felicitate; cum hoſtibus ſtante perfidia, ignavia, calamitate; providentia alteri veſtrûm fateatur ſe victoriam, alteri debere vindictam. Accipe igitur REX CHRISTIANISSIME actionem cauſæ publicæ, & quam opere vindicas, ſcriptis agnoſce belli continuati innocentiam. Pateat libertatis defenſioni Majeſtatis tuæ præſidium, quæ à prima ætate exulibus aſylum, fœderatis refugium, afflictis ſalus, & populis omnibus certiſſimum fuit ſolatium. Hac freti ſocii & bellum ab hoſtibus non metuent, & pacem à Te legitimam ſperabunt: quam cum jus libertatis communis obtinueris, voles; cum volueris, dabis; & cum dederis, in perpetuum conſervabis.

BRE-

BREVIARIVM SEV CONSPECTVS TOTIUS OPERIS.

Tractationem Pragensem ab Imperatore & Saxone contra Protestantes, Suecos & Francos initam, pag. 3. probatur esse nullam, irritam, iniquam, pag. 5. ex quinque capitibus seu Nullitatibus generalibus.

QUARTA

In natales Transactionis Pragensis.

Praga atrox orbi quæ protulit impia bellum,
Quo pacto pacem redderet illa bonam?

T. S. B.

DISSERTATIO
DE
PACE PRAGENSI.

PACIS augustum nomen, alma fœcunditas, optanda felicitas; pacis beata semper possessio, nunquam non appetenda concessio. Neminem profecto mortalium adeo ab humanitate alienum reor, qui requiem tam necessariam imperio, tam salutarem patriæ velit invidere: quippe sine qua ec privati foci, nec publicæ leges, nec societatis communis jura ueant subsistere. Neminem tam barbarum & efferatum arbior, ut cæteris paribus togæ sagum, paci bellum malit antefer: : cum in hac rerum vicissitudine ex negotiis otium, ex turbis quies, ex armis amor quæratur & concordia. Cæterum ubi ominationi libertas, exitio salus Reipublicæ, & iniquissimæ onspirationi speciosum pacis nomen prætexitur; ubi obtentu uietis miles inquies lares alienos populatur; ubi denique contio insidiosa veniæ illecebra est potentiæ: sapiens quivis paci fidæ Martem etiam ancipitem, exitio certo salutem incertam, dominationi juratæ servitutem præferet injuratam. Fateor uidem miserrimæ Germaniæ nihil contingere posse, aut cers ad salutem, aut nobilius ad gloriam, aut optatius ad pristim felicitatem; quam si consensu Principum, & pietate procem, avitæ concordiæ, & pene jam oblitæ tranquillitati restituar: nec minus gloriæ partum iri Imperatori, qui patriam cladi-

 bus

bus exhauſtam, populos priorum temporum injuriis efferatos, & more Barbarorum in ſua viſcera ſævientes, dulci pacis vinculo ad concordiam redegerit; quam divinitatis tributum fuit ei, qui primus tot gentes, tam diverſas moribus animi, quam climatum ſitu, in unum corpus coëgit, & legum juriumque communione ampliſſimam Europæ Rempublicam conſtituit. Verumtamen Tranſactione Pragenſi non mitigata odia, ſed inflammata; non poſita arma, ſed duplicata; non imminutas proſcriptiones ſectionéſque, ſed ultra fas & jus extenſas, triſtis clamitat experientia. Nam poſtquam in ipſo ſtatim frontiſpicio Principes exteri fuerunt excluſi, in progreſſu pleræque Germaniæ arces, civitates, regiones inter proceres dividuntur: reliqui non cauſa, ſed robore impares, proſcripti ditionibus patriis exuuntur; ſpolia provinciarum, exuviæ exulum, bona peremptorum applaudentibus diſtribuuntur: mox confirmandis tutandiſque uſurpationibus, exercitus octuaginta legionum Germaniæ imperatur; & quaſi leges & judicia pacificationem iſtam reſpuerent, negotia Cameræ Imperialis & Conſiſtorii ſacri proſus indeciſa relinquuntur. Non ullum hic ex pace ſolatium, vel minimus quidem tranquillitatis publicæ fructus oſtenditur: quin potius bellum inexpiabile omnibus indicitur, qui vel de illatis injuriis conqueri, vel de conſpirationis hujus iniquitate muſſitare auſi fuerint. Non hic, quod pace legitima decebat, priores Ordinum contributiones, regionum populationes, ſubditorum tribulationes ſublatæ, ne mitigatæ quidem; ſed in immenſum auctæ, edicto publico ſtabilitæ, & (ſi Diis placet) ex ſtipendiis extra ordinem factæ ordinariæ. Nationes Barbaræ ex Imperio non abductæ vel ejectæ, ſed velut diluvio quodam ſuperfuſæ, & quaſi portis patentibus globatim immiſſæ: Ne dicam vacuatas municipibus ſuis urbes, impletas fugitivis ſolitudines, virorum civitatumque teſtatæ innocentiæ bona publicata, capita diminuta, vitam ære taxatam. Adeo luce meridiana clarius eſt, præfata tranſactione non tam quæſitum, ut labentibus fortunis patriæ conſuleretur; quam modis omnibus tentatum, ut reſtantibus Imperii Ordinibus ſub pacis nomine illuderetur; ut reliquæ Proteſtantium
vires

vires afflictis Austriacorum rebus succurrerent : ut arma communia totis viribus in rebelles, ut vocant, & exteros verterentur: atque ita pro concordia discordia, pro fide perfidia, pro bello justo nefarium & detestabile susciperetur : & quæ turbis duodeviginti annorum superstes fuerat Germania, pacificatione quadrimestri tandem pessumdaretur. Scilicet vergentibus domus Austriacæ fatis, nihil jam fortuna præstare majus potuit, quam hostium discordiam: inclinantibus jam pridem aquilis nihil accidere potuit gratius, quam ut quos metuerant conjunctos, dissiparent separatos: & quos armorum robore superare hactenus non valuerant, nunc subdolæ pacis prætextu inescarent. Nec exiguum sanè fuerat operæ pretium, uno calami tractu tam ingentes exercitus dividere, tot Protestantium fœdera tam solemniter jurata dissolvere ; potentissimos inimicorum vertere in amicos ; pro adversariis adsciscere auxiliatores ; fidem Germanicam perfidiæ nomine apud exteros traducere : efficere denique ut dum singuli pugnant, singuli vincantur ; nec potentiores alio quam Vlyssis privilegio gaudeant, primitus servandi, ultimò devorandi. Assumptus est in negotiationis hujusce partem Illustrissimus Dux Saxoniæ, ut viribus superior, ita gloria rerum gestarum inferior : qui æmulatione nescio qua, an potius invidia victoriarum Suecicarum, quum æquas honoris partes indipisci non posset, defensorum suorum maluit esse hostis & decoctor, quam socius & debitor : eò iniquiore fœderis istius temperamento, quod quomodocunque res cecidissent, certus erat, se sublevando alios, universam belli Germanici molem in seipsum subditosque suos derivaturum. Certè Imperatori nihil magis ex voto obvenire potuit, quam immensum belli onus, sub quo fius regiones jam dudum fatiscebant, distrahere; ejusque potissimam partem humeris præcipui Electoris imponere; indubitata conjectatione, sive ille vinceretur, sive vinceret, se utrovis modo de hostibus triumphaturum. Ita quæsita diu, obtenta semel pacificatione, ut propriis commodis devinciret singulos, & communione spoliorum hostes verteret in socios, Electori Saxoniæ, præter bona Ecclesiastica jam ab annis centum & amplius

 usur-

usurpata, Marchionatum Lusatiæ, ipsiusq; filio Archiepiscopatum Magdeburgensem: Duci Bavariæ Electoratum Palatinum, & civitatem Donawertam: Principi Brandeburgico Pomeraniæ, Luneburgensi Ducatus Brunsvicensis feudum concessit: & Ducibus Megalopolitanis pacificam regionis suæ possessionem, quam jampridem virtute Suecorum obtinuerant, indulsit. Sibi ipsi jus hæreditarium in regnum Bohemiæ, eique unitas provincias Silesię, Moraviæ, &c. authoritatem summam in dijudicandis rerum sacrarum profanarumq; controversiis, & dominium peculiare arcis Philippicæ sumpsit: Regi Hungariæ imperium absolutum in omnes legiones Germaniæ, & filio minori natu Episcopatum Halberstatensem retinuit. Principes denique, si non jure, certe armis, ut videbantur inferiores, puta Palatinos, Chattos, Wirtembergenses, partim supplices ad impetrandam veniam provolvi jussit, partim in secreto proscriptorum albo ab omni spe veniæ & ἀμνηςίας, ut vocant, submovit: non potiore ductus argumento, quam ut ejectorum exuviis reliquos, qui fidelem ipsi operam vel olim navaverant, vel nuper spoponderant, remuneraretur. Hac ratione unitis Imperii viribus, titulo recuperandæ Lotharingiæ, Francis: specie vindicandæ libertatis Germanicæ, Suecis bellum internecivum indixit: non alia motus ratione, quam quod duo ista regna potentiæ Austriacæ & Monarchiæ Ibericæ fatales hactenus remoras objecissent. Triumviros ferunt, ut inauditæ suæ proscriptioni benevolentiam populi conciliarent, proceres partim possessionibus occisorum, partim Magistratibus sacerdotiisque defunctorum inescasse: milites patrimoniis devictorum, & commeatibus urbium sine pretio suppeditandis devinxisse: cives decima prædiorum, & altera redituum parte mulctasse; summi beneficii loco imputantes, quod à quibus decima bonorum exigeretur, eis ne decima quidem facultatum relinqueretur. Verum intra privatos parietes rabies ista sistebat, unius urbis termini cædibus metas ponebant, & carnificina paucorum redimebatur incolumitas omnium. Hic omnium civium, omnium provinciarum idem est discrimen: nulla urbs, nulla regio, municeps nullus belli difficultatibus exemptus

Dion. Histor. lib. xlvi. pag. 335.

emptus

emptus: nullus Germaniæ angulus militum rapinis inaccessus: fœderati æque ac hostes contributionibus immensis opprimuntur, & quasi bello octodecennali nondum satis sanguinis effusum esset in Germania, arma adhuc sociorum cęde cruenta in Galliam & Sueciam transferuntur. Attamen, quicquid humana allaboret industria, quicquid in innocentium perniciem moliatur invidia, manet invicta causæ communis æquitas: nec hactenus malè cogitatis successus, nec pessimè cæptis adfuit eventus: quin æquè infelix restat pacis istius executio, quam injusta prius fuerat ejusdem tractatio. Adeo verum semper illud providentiæ effatum, fortunam respondere propositis, sortem conformari ingeniis, malumq; consilium consultori esse pessimum. Nec mirum sanè pacificationem tam infaustam, tam iniquam, bellum magis accendisse, quam extinxisse: cum ejus Authores unicum hoc egerint, ut bono publico præferrent rationes privatas; stabilitatem suam ruina redimerent aliorum; & pro quiete quorundam securitatem omnium impenderent. Sic abeuntibus in diversa studiis partium, pro pace universali prodiit transactio particularis, Imperatori dedecora, Saxoni turpis, Protestantibus infida, exclusis ipsa, externis propudiosa: & tam ratione contrahentium, quam causa eorum, contra quos contracta fuit, nulla & invalida. Nam primo, ut omittam non posse paucos Germaniæ Principes, qui in causa communi non sunt judices sed litigantes, in conventu privato statuere de rebus Imperii: controversias in Comitiis generalibus componendas, in recessu Pragensi pro libitu ponderare: de pace ad tranquillitatem orbis Christiani spectante, intra secreta unius urbis conferere: & denique ex angulo unius regni, tot Principibus, Dominiis, Regnis bellum exitiale inferre: Illud certum est apud Doctores partium Austriacarum, non posse Imperatorem fœdus legitimum, & stabile sancire cum hæreticis ea conditione, ut prædia & jura Ecclesiastica, nuper iis usurpata, liberumque hæreseos exercitium in Imperio eis concedat. Ita præter alios jam pridem docuit Iacobus Simancha Episcopus Pacensis de Catholica institutione c. 46. ubi ait, 52. *Ad hæreticorum istorum (Lutheranorum) pœnam & odium*

Propositio.

Confirmatio 1. ex parte Imperatoris.

Extat in Tractatuum tomo 11. p. 11. p. 181.

etiam pertinere, quod fides illis data servanda non sit, non obstante juramento. Et statim ait, *cum hæreticis nullum commercium, nec pacem ullam esse posse: ideoque fidem illis datam, etiam juramento firmatam, nullo modo servandam esse. Sæpe* (addit) *id à nobis dictum, necesse est tamen incessabiliter iterari, & tamdiu non taceri, quamdiu pacis illud nomen obtenditur.* Ita Conradus Brunus J.C. & Cancellarius Othonis Truchsesii Episcopi Augustani, eo ipso tempore, quo Transactio Passaviensis in Imperio sancita fuit, lib. 3. de Hæreticis, c. 15. hanc ponit quæstionem, *An rata sint & valeant pacta, conventiones, leges & rescripta, quibus Hæretici pacem & securitatem impetrant, ut qui eos offenderit, fracta pacis teneatur? Item, quibus permittitur, ut Ecclesias reformare, Ecclesiarum bona possidere, administrare & dispensare possint, utque Ecclesiastica jurisdictio contra ipsos suspendatur?* Et respondet diserte, *non valere: cum Hæreticis Catholico nullam pacem esse posse; Et esse conditionem iniquam & blasphemam, qua Hæreticis permittitur, ut dogmata sua doceant.* Et in fine ejusdem capitis subjicit: *Hodie nulla pax rata esse potest, quæ cum Hæreticis ea lege contrahitur, ut offendi non possint. Horrendam & abominandam esse pacem ea conditione initam, ut qui eos offenderint, fractæ pacis condemnentur. E contra, omnia divina & humana jura illos extinctos velle.*

Extat Tractat. tom. XI. p. 305.

Ita nuper Martinus Becanus, Theologiæ Doctor & Professor Moguntinus, in disputatione de fide Hæreticis servanda cap. 10. p. 88. & sequentibus docet, *libertatem sive pactionem illam religionis, qua liberum permittitur esse Catholicum vel Lutheranum vel Calvinistam, omnino esse illicitam, & divino præcepto repugnantem: nec aliter quam aliquo tempore, majoris damni vitandi causa tolerari posse. &* p. 94. *Sciant omnes, etiamsi quid speciali rescripto vel pacto, hujusmodi hominum generi impetratum sit, id non valere.* Ita nuperrime liber de compositione pacis inter Catholicos, & Augustanæ confessioni adhærentes, jussu & authoritate superiorum editus Dillingæ M. DC. XXIX. & à Doctoribus Facultatis juridicæ Archiducalis Academiæ Freiburgensis approbatus, atque edicto illi restitutorio 6. Martii 1629. commentarii loco succenturiatus, passim ex professo docet, *Transactiones ejusmodi Catholicorum cum Hæreticis & Lutheranis ipso jure esse nullas, illicitas & infelices:* Et hujus

Extat edita Moguntiæ 1607. & recusa 1619.

hujus assertionis plures allegat rationes, quarum brevitatis causa præcipuas tantum delibabo. Prima ejus ratio est, quod ejusmodi Tractatio excedat terminos Iurisdictionis secularis, etiam Imperatoriæ. Sic docet c. v. q.25. n.20. p. 114. his verbis: *Neque voluerunt, neque potuerunt Imperatores sua authoritate decernere, quod beneficia Ecclesiastica quædam à Confessionistis occupata, iis relinqui debeant:* Et p.122. *Excedit enim omnem secularem, etiam supremam Cæsaream potestatem, si statuatur, ut bona Ecclesiastica & beneficia, à legitimis Ecclesiasticis prælatis & beneficiatis, translata ad personas Laicas, incapaces talium, & à fide Catholica alienas, penes easdem permanere debeant: Iurisdictione in bona pariter & personas, Episcopis & Prælatis reliquis secundum exercitium & usum adempta.* Secunda ratio, quia princeps Catholicus non potest se promissis ullis obligare ad tolerandam Hæresim, exponitur ejusdem capitis q.26.n.27.p.133. his verbis: *Per se loquendo & seclusa necessitate illicitum est Magistratui & in Deum injuriosum, Hæresim tolerare:* Et statim n. 30. *Et si quandoque ad aliquod tempus Hæresim tolerare liceat, non tamen licet se promissis vel juramentis obligare ad eandem tolerandam, quia ex l. 5. ff. de pactis, irritum est pactum, quo aliquis invitatur ad delinquendum.* Et. n. 31. *Quod si aliquando Magistratus Catholicus, in extremo necessitatis casu prudenter se obliget ad subditos Hæreticos certo tempore tolerandos, tamen ut in perpetuum talis promissio fiat, vix unquam licitum esse potest.* Ratio ibidem subjicitur diserta: *quia Hæresim in regione sua permittere vel promittere magistratus non potest, nisi ob gravius Reipublicæ malum declinandum. Atqui nullum gravius atque perniciosius Reipublicæ malum esse potest, quam si hæresis ita introducta sit, nullo unquam tempore eam prohibere ac tollere liceat.* Tertia ratio ducitur ibidem. q.28. n.47. *quia nimirum summi Pontificis authoritas & approbatio intervenire debet, ut fœdus cum hæreticis de tolerandorum religione licitè ineatur. Cum enim tale fœdus cedat in Ecclesiæ detrimentum, & indirectè versetur circa materiam spiritualem, videlicet circa permissionem religionis falsæ, ideo nihil hic decerni debet inconsulto Pontifice.* Iā vero & Tractatus Passaviensis, & pacificatio Pragensis nunquam à summo Pontifice approbati fuerunt. Ergo ex sensu Doctorum Austriacorum nullius sunt valoris vel momenti.

II. Quia fundata est in tractatu Passaviensi.

ti. Quod eò magis animadvertendum, quia pacificatio Pragensis in præcipuis sui partibus fundata est super Transactione Passaviensi. Sic enim in frontispicio diserte ait articulus I. *Quantum ad bona Ecclesiastica mediatè à S. Imperio depēdentia attinet, Constitutio Tractatus Passaviensis sarta tecta maneat*. Sed ex doctrina eorundem Doctorum, in Præfatione lib. citati, & c. v. q. 25. p. 115. *Pax Religionis cum Lutheranis inita Patavii Noricorum 1552. & confirmata Augustæ 1555. non est conventio, transactio & sanctio pragmatica & perpetua: sed tantum pactum, conventio & constitutio temporaria: quæ ut Imperatoris authoritate, ex plurium Ordinum Imperii consensu introducta & stabilita est; ita simili successoris potestate, pluribus imperii principibus ita volentibus aboleri potest*. Imo in se ipsa haud magni est valoris; quippe quæ & armis à Carolo V. sit extorta, & urgente necessitate à Ferdinando I. Lutheranis sit indulta. Ita enim Compositio pacis sæpius citata c. v. q. 24. p. 109. ait, Anno 1554. *Cum Carolus V. pacificatoriam Transactionem cum Confessionistis institueret, tam perturbatus rerum erat status in Imperio, ut Cæsar ignoraret, quid consilii capiendum esset: ideoque adversitatibus & angustiis se pressum fatetur pacem Hæreticis concessisse: & res desperatas Catholicorum in Germania divinæ voluntati commendasse, donec tempus & occasio fortunatior se offerret*. Idem jam pridem docuit Iohannes Paulus Windeck in deliberatione de Hæreticis extirpandis, impressa Coloniæ cum gratia & privilegio Cæsareæ Majestatis, art. 3. in responsione ad 4. object. p. 324. *Quod hac pacis formula Cæsar Protestantibus cavit, summa necessitate adactus fecit: Nam irruente tum in Austriam Turca, necesse erat omnes undiquaque vires contrahere*. Præterea etiamsi liberrima fuisset pacis istius Transactio, tamen ex sententia Doctorum præfatorum, per eam Lutheranis nullum jus in bona Ecclesiastica, sed tantum juris Episcopalis suspensio concessa fuit. Sic disertè docet liber de compositione pacis c. v 1. q. 30. n. 4. 5. 6. 7. cum ait, *Transactione Passaviensi nullum jus vel authoritas concessa fuit Hæreticis, detinendi vel usurpandi bona Ecclesiastica, aut confessionis Augustanæ in Imperio docendæ contra Catholicam veritatem: sed tantum jurisdictionis Episcopalis & actionum Catholicis competentium suspensionem impetrarunt*. Et disertius n. 5. *Catholici bona Ecclesi-*

Ecclesiastica & exercitium suæ religionis possident ex jure suo proprio & pristino: Confessionistæ autem, quibus jus nullum competit, ea solum detinendo habent: & præter jus & contra fas fruuntur permissione & indulgentia ipsis concessa, non sine Catholicorum præjudicio, & damno. Imo Hæreseos suæ exercitium tantum habent ex privilegio & jure speciali. Constat enim speciali jure, gratia & indulgentia in Imperio susceptam esse Confessionem Augustanam, cum ubique gentium repudietur. Vnde statim n. 7. corollarii loco infert; *Immeritò queri Lutheranos, quod Catholici Augustanam confessionem appellent meram tolerantiam: cùm certum sit eam aliquoties in Imperio damnatam, nunquam approbatam, sed tantum toleratam fuisse. Nec hac in re injuriam fieri Lutheranis, quippe qui nullos edere possint titulos vel instrumenta possessionis seu detentionis suæ, quam vim & intrusionem: cum contra Catholici, licet antiquissimæ possessionis præscriptione tuti sint, tamen ex superfluo ubique ostendant titulos suos & instrumenta.* Præterea, etiamsi Tractatus Passaviensis indubitatæ esset authoritatis, tamen ex opinione Catholicorum, Protestantes modis quam plurimis sanctionem illam violarunt, & quantum n se fuit, omninò abrogarunt. quippe qui non modo post illam ›ublicatam A.C. 1552. & 1555. tres Archiepiscopatus, quatuorlecim Episcopatus, & plusquam trecenta beneficia ac Monasteia (inter quæ soli Dominicani dicuntur ultra septuaginta desilerare) ejectis Catholicis per vim & intrusionem occuparunt, ıt particulatim demonstrat Declaratio pacis Religionis inter Catholicos & Protestantes Imperii proceres initæ, Monachii, t videtur, excusa 1629. in 4° sed etiam introductis quampluriuis novis dogmatibus, de ubiquitate corporis Christi, de libero ırbitrio, de Missa seu Eucharistia, Confessionem Augustanam er formulam Concordiæ, A. 1580. editam, ita alterarunt, ut odie nulli reperiantur in orbe Protestantes, qui adhuc veræ 'onfessioni Augustanæ, prout ab eorum Majoribus A. 1530. arolo V. exhibita fuit, adhæreant. Adde, quod multi Protestanım etiam relicta doctrina Confessionis Augustanæ, in pluriis articulis Calvini & Zuinglii dogmata sunt amplexi. Vnde lumeridiana clarius patet, cum pax Religionis A. 1552. saltem

L. Quod vetro. C. de legibus. Ius speciale in consequentiam non trahendum.

indulta sit veram Confessionem Augustanam profitentibus: & verò Protestantes omnes multis capitibus ab illa recesserint, eorumq; non pauci ad Calvini hæresim deflexerint: eos ex sententia Catholicorum, omni gratia & privilegiis per pacem religionis sibi indultis jampridem excidisse, & ulteriore tolerantia se indignos reddidisse, ut fuse singula probat liber de Compositione pacis c. x. & x1. q. 81. & 22. p. 574. 581. &c. Neque vero Imperatores Austriaci unquam inficias iverunt, sui juris & potestatis non esse in Religionis negotio aliquid contra sacrorum canonum vel Conciliorum decreta statuere. Ita profectò expresse confessus est Ferdinandus I. Imperator in recessu comitiorum
1559. Augustanorum A. C. 1559. die 13. Junii, his verbis; *Excidit omnem secularem potestatem, etiam supremam Majestatem Cæsaream, Ecclesiastica bona à legitimis Prælatis translata, ad personas Laicas & Hæreticas devolvi, & penes easdem permanere.* Ita Rudolphus II. cum libertatem Religionis Ordinibus Protestantibus Hungariæ &
1606. Austriæ indulsisset, in literis suis declaratoriis 6. Augusti 1606. ait, *tam articulos illos, qui ad Religionem & Ecclesiasticum Ordinem pertinent, quam reliquos sic intelligendos, quatenus juramento ejus in inauguratione Ordinibus præstito (de defensione Religionis Catholicæ & extirpatione Hæreseos) contrarii non sint.* Et hac de causa Carolus V. Imp. revocationem generalem edidit omnium eorum, quæ aliquando contra conscientiam Hæreticis indulsisse confitetur, da-
1555. tam Bruxellis 19. Septemb. 1555. hoc est paulo post concessam à Ferdinando I. Patavii & Augustæ pacem Religionis: non alio fine, quam ut uno eodemque tempore libertatem, quam coactus per fratrem publicarat, volens per se ipsum annullaret. Quod eo
1564. sanctius hodie fieri arbitrantur, quia post publicationem Concilii Tridentini 1564. per Bullam Pii IV. P. M. revocatoriam omnium indultorum in præjudicium dicti Concilii, *Pacta conventa, statuta omnia, in his in quibus decretis Concilii contrariantur, ipso jure revocata, cassata, & annullata, ac ad ipsum Concilii terminos atque limites redacta sunt, & esse censentur.* Et hæc ratio est, cur non obstantibus cautionibus, synceratíonibus ac capitulationibus quibuscunque in contrarium factis, Austriaci in Palatinatu,

Bohemia,

Bohemia, Hungaria, Auſtria, &c. ad Religionis reformationem, & Hæreſeos extirpationem, vi aperta ſemper perexerint, atque etiamnum pergant; quia nimirum omnes ejuſmodi pactiones ac capitulationes ipſo jure eſſe nullas & irritas, nulloque pacto vel juramento confirmari poſſe credunt. Ac ne longius à propoſito abeamus, Ferdinandus II. tunc Archidux Græcenſis, 1599.
nunc Imperator, quamvis in inauguratione ſua A. 1599. Auguſtanæ confeſſionis proceribus & ſubditis trium provinciarum hæreditariarum, Styriæ, Carinthiæ ac Carniolæ, conſcientiæ libertatem plenè promiſiſſet; tamen initio ſtatim regiminis, publico edicto Hæreticos omnes ditionibus ſuis exegit: & in reſolutione ſolemni proceribus trium provinciarum data Græcii ultimo Aprilis 1599. apertè profeſſus eſt, *Hæreticos iſtos pro exercitio Religionis ſuæ nullum privilegium in ſacris litteris, vel in jure divino aut humano allegare poſſe.* Idem, quamvis diplomate ſacro Rudolphi II. A. C. 1609. Ordinibus regni Bohemiæ ſub utraque abundè de libero fidei ſuæ exercitio cautum fuiſſet: tamen quamprimum regni illius habenas obtinuit, plura Proteſtantium fana ſolo æquavit,[a] civeſque in carcerem compegit. Unde poſtea immanes illæ in Bohemia turbæ. Mox A. C. 1621. quamvis jam ad imperium evectus, Ordinibus Sileſiæ ſolemni tranſactione promiſiſſet, ſi à partibus Friderici Palatini recederent, ſe omnia illorum jura & privilegia, tam ſacra quam profana, religioſe conſervaturum: tamen profligato Palatino, ſtatim contra pacta promiſſa profeſſionis Auguſtanæ exercitium paſſim pro virili abrogavit. Sed & A. C. 1619. quamvis in electione ſua Francofurti, ex nova cautione inter reliquos Capitulationis Cæſareæ articulos, Electoribus & Principibus Imperii Proteſtantibus, ſe ſingulari ſacramento, pro defenſione pacis Religioſæ in Germania obſtrinxiſſet, tamen illo mox rerum potitus in Imperio, edicto Reſtitutorio, bona omnia Eccleſiaſtica in ditionibus Lutheranorum ſita proſcripſit, in iiſque exercitium Religionis Auguſtanæ interdixit: quæ res funeſtiſſimo huicce Germaniæ bello anſam præbuit. Quod ſi nunc urgente rerum neceſſitate, cum potentioribus Proteſtantium pacem annorum quadraginta

1609. 1621. 1619. 1629. 1635.

bello fractus iniit, pristinum tamen propositum, adversarios omnes sub nomine Hæreticorum exstirpandi, & specie restituendorum bonorum Ecclesiasticorum cunctis viribus exhauriendi, nec aliam quam inter Catholicos pacem in Germania conservandi, nondum deposuit; probè persuasus, nullam Catholicis cum Hæreticis pacem firmam esse posse. Hanc intentionem sacræ Cæsareæ Majestatis palam præ se tulit liber ejusdem jussu compositus in Comitiis Ratisbonensibus, & paulo post
1630. editus Augustæ Vindelicorum 1630. sub hoc titulo: *Fundamenta pacis in sacro Romano Imperio, annuente Urbano VIII. Pont. Max. assentiente Ferdinando II. Cæsare Augusto feliciter jacta. Hoc est, Catholica Ecclesiæ Romanæ fides & Religio, erotematis quibusdam explicata*: quasi dicat, nullam in Germania firmam pacem sperari posse, nisi religione & bonis Catholicorum in integrum restitutis. Quod si quandoque ad evitandum majus malum, pax Hæreticis concessa fuit ab Austriacis, factum id ad tempus, ut mox oblata meliore occasione tota belli moles in eos converteretur. Ita clarè pridem
1619. confessus est Joannes Paulus Windeck, in Consultatione supra citata, p. 414. his verbis: *Quod nonnunquam Catholici cum Sectariis transegerunt, eo fine fecerunt, ut interea reliquis negotiis expeditis, postea unum hoc bellum contra sectarios administrarent, omnemque ejus molem*
1629. *in ipsos converterent.* Ita enim *Christiana dissimulatione utendum* docet Petrus Ribadeneira de principe lib. 1. c. 26. p. 178. *si magna pericula timeantur*: & Becanus in disputatione de fide Hæreticis servanda c. 10. p. 89. ait; *Si Lutherana religio commode impediri & profligari non possit, nisi cum majori damno Reipublicæ, tunc aliquo tempore tolerari potest, donec nimirum sors & occasio fortunatior se offerat*, ut docet Compositio pacis n. 109. Et hanc pacis ad tempus ineundæ rationem in Transactione Pragensi observatam, res ipsa loquitur. Ea enim, etsi prima fronte Austriacis videatur ignominiosior & iniquior, quippe qua non modo sacrum illud Imperatoris Edictum de restitutione bonorum Ecclesiasticorum 6. Martii 1629. contra Lutheranos publicatum, prorsus abrogatur: sed etiam pleraque Protestantium gravamina in Comitiis Ratisbo-
1630. nensibus 1630. & Conventu Lipsiensi proposita, ex ipsorum libitu

libitu emendantur: tamen occultè Imperatorem omnibus suis hostibus superiorem, imo solum in imperio Dominum & Magistrum facit; dum inter alia ei tribuit jus hæreditarium in regna Bohemiæ & Hungariæ: dispositionem liberam Collegii Electoralis & Cameræ Imperialis: Imperium absolutum in omnes legiones Germaniæ, & denique cognitionem plenariam litium & controversiarum omnium, quæ in posterum de Religionis pacificationisque istius negotio valeant emergere. Ita quod sinistra concessisse visus est, statim manu dextera præripuit: & dum pacem aliquot lustrorum Lutheranis promittit, omnes totius Imperii vires sibi ascivit, iisdem ad primam occasionem contra eosdem, ut hactenus, pro libitu usurus. Ideircò etiam exclusis ab Amnestia Principibus minorum gentium, cum capite Protestantium potentissimo fœdus sanxit, quo non modo plerosque procerum suis partibus junxit, sed etiam quod potissimum fuerat, validissimos hostium disjunxit & separavit; certissima vires adversariorum eludendi techna, si quos congregatos ferre non poterat, destrueret diductos. Vires unitas præstare divisis, & commune periculum concordia propulsandum, ratio dictavit omnibus, Protestantibus firmavit experientia. Imperator hactenus conjunctis ipsorum armis inferior, remedium certius non reperit, quam eorundem divortium: & dum mutuis cædibus mactat adversarios, jam discessionibus & discordiis Lutheranorum potentior, vitia hostium in spem victoriæ vertit. Antiqua hæc est familiæ Austriacæ solertia, jam pridem Carolo I. & Ferdinando I. feliciter observata. Testis hujus rei domesticus est Joannes Paulus Windek in deliberatione de Hæreticis extirpandis p. 412. & sequentibus, cujus verba principibus Germaniæ debent esse decretoria, cum ait; *Ad Sectarios profligandos I. Catholicorum principum Liga, & consociatio requiritur. II. Dein nec negligenda est occasio, quando videlicet Protestantes pecuniis exhausti sunt. III. Utque facilius Catholici sectarios opprimere possint, variis obductis fucis & artibus alios ab aliis divellant. Idque à Carolo V. observatum, magno suo emolumento. IV. Sed & externa auxilia Catholici sibi adjungant ad subjugandos sectarios. E contra ne hi exterorum suppetias sibi*

1631.

II. Nullitas ex parte Ducis Saxoniæ.
I. quia hoc pacto Protestantium vires pessumdantur.

adsciscant, omnibus modis cavebunt. Omnia hæc in pacificatione Pragensi ad amussim fuerunt observata, cum per eam sublata nomine tenus Liga Catholicorum, sub titulo Imperii instituta fuit consociatio plerorumque principum cum Austriacis: Mox Protestantium fortissimi, Palatini, Hessi, Wirtembergici, &c. à reliquis sunt divulsi: Et ne posthac suppetias exterorum pro defensione causæ suæ adsciscerent, pacis prætextu Francis & Suecis bellum denunciatum fuit; calamitosissima Saxonis delusione, qui dum privatam potius pacem quam publicam quærit, dum unius ambit amicitiam neglecta omnium, dum Martem hactenus adversum fugiens, bellum ad exteros & amicos transferre nititur, ipse incautus, quod de Massilia olim usurpavit Historicus, belli metu in bellum incidit. Bellum eo iniquius, quod contra fratres, contra socios, contra ejusdem fidei credulitatisque consortes susceptum est ab eo, qui nihil in illos habebat juris vel imperii. Qua enim quæso authoritate Illustrissimus Dux Saxoniæ, qui in hoc negotio nec Vicarius est Imperii, nec Protestantium procurator, nec exterorum arbiter, de controversiis totius Imperii solus conatur decidere? qua potestate statuta olim in publicis comitiis de pace profana & religiosa, in secessu privato mutare vel abrogare tentat? quo jure libertatem religionis Protestantibus omnibus in perpetuum concessam, ad spatium XL. annorum limitare potest? Cur de dispositione Collegii Electoralis, de reformatione Cameræ Imperialis, de militia & contributionibus cunctorum Imperii Ordinum, contra plerosque, invitis omnibus, unus paciscitur? Qua licentia civitates, provincias, principatus, nec sibi nec aliis subditos, transferre, & privato Imperatoris arbitrio permittere audet? Ejusne muneris est Bohemiam, Silesiam, Moraviam, Austriacis; Lusatiam sibi reddere hæreditariam? Palatinatum, Ducatumque Wirtembergensem suis Dominis, & Philippiburgum suo Episcopo sacrum subtrahere? & denique pro recuperanda Lotharingia, omnes Germaniæ vires in Francos armare? Quasi verò ei jus ullum esset in exteros, aut ipse circumscriptus iis leges posset præscribere, in quos utpote pares & majores non habet imperium! Pigeat potius incautum

Florus Hist. lib. IV. c. 3.

cautum

tum, quod obtentu pacis omnes priores Austriacorum inju- & usurpationes approbavit; & quæ ipsi bello penè vicenali i persuadere non valuerant, ipse conniventia tractatus qua- mestris stabilivit. Scilicet ut ante gesta Imperatoris aliquem ıerent juris titulum, pacificatione triumvirali confirmanda: ue acta præter fas & jus æquitatis speciem obtinerent, con- ·atione publica sancienda fuerant. Qua tamen in re nec Impe- ori quicquam authoritatis, nec Duci Saxoniæ vel minimum effit utilitatis. Nec enim ex Transactione Pragensi vel digni- ejus adaucta, vel ditio honestè amplificata, vel religio, cujus se ncipem fert & defensorem, ullibi propagata, necdum firmiter bilita fuit. Sed è contrario ipse ex principe libero & toties ho- ım triumphatore, familiæ Austriacæ commissarius factus est: iones ejus Bavaris ac Pannonibus propugnaculo cesserunt: ofessio Confessionis Augustanæ, sub tam nobili defensore, ex risque iisque optimis Imperii provinciis eliminata, & intra coniæ Oceanique terminos ablegata fuit. Ipse omnium mi- rimus, qui prius ex victoriis sudoribusque Suecorum vitam, dignitatis regionisque suæ incolumitatem trahebat, postquam vendo impar decoquere maluit, quam debere, hodie totam li calamitosissimi molem solus sustinet, non modo præcipua ionum parte exclusus, sed vitæ etiam salutisque anceps & in- tus. Nimirum ex æquissima talionis lege, quod ex culpa sua nnum sentit, sibi imputare debet; & qui infesta Suecorum ıa provocaverat, iisdem penè confectus labascit. Cæterum ijurationi nefariæ libertas Germaniæ, & speciosi pacis tituli texuntur. Sed apud perfidos & perjuros translatitium est, textu cōfœderationis fovere bellum: nec quisquam alienum ·itium, aut dominationem propriam sibi concupivit, ut non em ista nomina usurparet. Quid enim, si Dux Saxoniæ veram em in Imperio, si plenam tranquillitatem in patria stabilire it, cur tot principes, tot ordines suarum partium, unius ejus- que causę & rebellionis complices, ab Amnestia turpiter ex- i passus est? Si cum libertate Majestatem dignitatemq; sacri Imperii

L. 54. D. de regulis juris. Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse haberet.

Imperii Romani priſtino nitori ac gloriæ reſtituere voluit, cur tot regna Regeſque, tam intra quam extra Imperium libertatem Germanicam viriliter propugnantes, tam propudiosè à jure communis pacificationis rejecit, & inſtar ſervorum vel mediaſtinorum, ſine ulla vel minimi honoris mentione extra Germaniæ fines ablegavit? Si tranſactione ſacroſancta efficere conatus eſt, ut reintegrata, & refloreſcente paſſim juſtitia, omnes Imperii ordines & cives æquali jure & communi quiete fruerentur, cur negotia Cameræ Imperialis & Conſiſtorii ſacri, ex quibus tamen omnes turbæ & diſcordiæ hactenus emanaverant, indeciſa, & mero Imperatoris arbitrio decidenda reliquit? Si pacem religionis, licentiam docendæ paſſim confeſſionis Auguſtanæ, & tot animarum ſalutem (ut refert) tractatione iſta redimere voluit; cur tot hominum millibus in Bohemia, Sileſia, Auſtria, Palatinatu, & Epiſcopatibus Halberſtatenſi, ac Auguſtano, liberum fidei ſuæ exercitium interdici, & tot Miniſtros civeſque credulitatis ſuæ cauſa exules, laribus patriis in perpetuum arceri permiſit? Si pacem honeſtam, ſolemnem, publicam, ſibique ac confœderatis omnibus utilem & glorioſam, ſancire propoſuit, cur ab ingratitudine omnium vitiorum deterrimo exorſus, arma perjura vertit in ſocios, à quibus ſemel atque iterum certæ perniciei, & juratæ jampridem ab Auſtriacis ruinæ fuerat ereptus? Quo enim juris titulo excuſari, qua æquitatis ſpecie palliari poteſt, tam deteſtanda perfidia, tam horrenda proditio, qua eos ipſos, quos evocaveras in ſalutem, ſalvatis tradas ad internecionem: & à quibus vitam & incolumitatem indignus obtinueras, eoſdem indigniſſime proſcriptos, vita & honore ſpolies: amicoſque tibi reddas infeſtiſſimos, non poſt beneficia tantum, ſed propter beneficia ab eis accepta. Ingratus vulgo ſtatuitur, qui beneficium accepiſſe ſe negat, vel acceptum diſſimulat: ingratior, qui non reddit: ingratiſſimus omnium, qui oblitus eſt. Illi enim ſi non ſolvunt, tamen debent, & ſæpè cum tempore ad referendam gratiam convertuntur. Hic nunquam fieri gratus poteſt, qui quod accepit, debere, nedum ſolvere recuſat. Sed hæc ut flagitii antiquioris, ſic notæ & infamiæ ſunt levioris. Nova hic prodit

Seneca de beneficiis lib. 3. c. 1.

prodit ingratitudinis species, Superis horrenda, posteris stupenda, Adrastiæ vindicanda; quæ non modo beneficium acceptum non agnoscit, non reddit, non recolit; sed pro benefactis damna, pro meritis injurias, pro gratia retribuit exitium. Serenissimus 1630.
Rex Suecorum, Gotthorum, Vandalorum, Augustæ semper ac triumphatricis memoriæ, injurias privatas contra Austriacos bello peculiari prosequebatur. Elector Saxoniæ, tunc Protestantium incentor & conductor, nunc desertor & proditor, quamvis communem hostem timeret, mutuam tamen armorum junctionem renuit, & cunctatione infelici Magdeburgum excindi passus est. Mox totis Austriacorum viribus expugnatus, cum jam 1631.
penè Dresdæ inclusus hostibus se longè videret inferiorem, proprio periculo cautior quam alieno, Transactione publica Torgaviæ inita 1. Septembris 1631. Serenissimi Regis Sueciæ suppetias evocavit, armorum consiliorumque societatem iniit, transitus & castella transmittendis copiis Albi imposita Suecis tradidit, stipendia, commeatus, ac frumentationes militi necessarias obtulit, *inviolabili promissione ac sacramento, nunquam se sine ipsorum consensu pacem ullam acceptaturum.* Ita junctis armis præsenti mortis discrimini ereptus, Suecorum virtute (suorum enim acies jam satiscebant) celeberrimam illam victoriam apud Lipsiam juniumque ac ditionum suarum conservationem obtinuit: statimque debitæ gratitudinis ergò, supplicationes publicas pro salute Regis hostium triumphatoris, suorum defensoris, & libertatis Germanicæ vindicis instituit: diem septimum Septembris victoriæ sacrum quotannis in omnibus Euangelicorum templis solenniter recolendum sanxit: & Σωτήρια Protestantium à Suecis parta editis voluminibus per totum Imperium celebravit. Mox, ut molles sunt in cladibus ferocientium animi, cum Marchio Cadaretius, Hispaniæ Regis legatus obtentu veteris amicitiæ inter domum Austriacam & Saxonicam, Saxones à Suecis divellere conaretur, emissariis ejus generosè & masculè respondit, *rebus Germaniæ desperatis & patria in agone constituta, per pacta particularia mederi non posse: varia hactenus exempla ostendisse, ejusmodi pacta in Imperio non pacem universalem, sed majora potius incommoda effectura:*

Transactio Torgaviensis 1. Septemb. 1631.

Prælium Lipsiacum 7. Septembr. 1631.

Mercur. Gallobelgicus To. XVIII. lib. 4. p. 32.

ctura: nec sibi, si talia iniret, coram Rege Sueciæ & Ordinibus Protestantibus, ullam excusationis speciem relictum iri. Verum postquam Rex Augustus prælio Lutzensi per ipsam etiam mortem de hostibus triumphavit, & conflictu Nordlingensi res Suecorum paulatim inclinare visæ sunt, primus Dux Saxoniæ, qui antea omnes ad arma & rebellionem (ut nunc vocat) concitaverat, à fœderatis resilire: statimque secretis emissionibus, mox publicis Transactionibus, cum hoste communi pacisci; stabilitatem suam ruina sociorum, & pacem domesticam bello exteris inferendo redimere. Ita Transactione Pragensi circumscriptus, arma hostica iis denuntiavit, à quibus bis terve præsenti exitio ereptus, qui morte Regis sui vitam illius tutati fuerant, qui cruore suo effuso, ne Saxonum effunderetur, caverunt. Periit, periit funditus beneficium maximum, mortalium ingratissimis collatum, qui summi meriti loco posuere, de optimè meritis pessimè mereri. Officia omnia in scelus versa sunt, benefacta cesserunt in crimina, & sanguini eorum non parcitur, pro quibus sanguis fundendus erat. Gladio ac laqueis beneficia compensantur: defensorum suorum jugulum petere, & victorum colla calcibus elidere, Commissariorum Austriacorum honor est & dignitas. Accepti à Protestantibus exercitus in ipsos convertuntur, & Imperatoria Saxonis concio est: *Pugnate contra fratres, contra socios, contra Lutheranos, ejusdem juris religionisque consortes. Templa, aras, penates amicorum armis incessite: & perfusi cruore cognato, patriam subrectis rapite, diripite, vexillis. Qui vitam nobis salutemque contulerunt, aqua & igne interdicantur. Qui libertatem nostram sanguine suo redemerunt, velut jurati pacis hostes, & quietis publicæ perturbatores, longè lateque Imperio exterminentur. Quicunque amicum, patronum, vindicem suum, pane vel unda juverit, læsæ Majestatis reus peragitor. Qui protectorem, servatorem suum occiderit, prodiderit, corruperit, impunitatem & pecuniam, & coronam tantum non civicam accipito. Obmutescat inter militaria signa libertas, & ille victor salvatorque gentium populus, remotis procul bellis, omni terrore compresso, intra nives & glacies Oceani sui aquilas nostras horreat.* Istа sunt Sospitatorum præmia,

Prælium Lutzense 11. Novemb. 1632.

Conflictus Nordlingensis 27. Aug. 1634.

Transactio Pragensis publicata 30. Maii. 1635.

Ipsa pene verba sunt proscriptionis sanguinariæ, & à Duce Saxoniæ contra Suecos publicatæ in castris Schnakenburgicis 19. Octob. 1635.

ia, ista defensorum merces, istæ gratiæ ac festa, qui-
us immane beneficium immanioribus injuriis compensatur.
Quod si tractationes istæ Saxonis contra Succos nullo juris
tulo defendi possunt, ut ipse pridem est confessus; longè
inus negotiationes ejus contra Protestantes cum Austriacis
itæ, ullam excusationis speciem queunt obtinere. Quid enim?
um Ferdinandus II. Imperator, fatale illud edictum de re-
itutione bonorum Ecclesiasticorum 6. Martii 1629. publi- *Conventui Lipsiensis finitus mense Martio 1633.*
asset, & contra tot Ordinum supplicationes, provocatio-
es, protestationes acerbè exequeretur: Dux Saxoniæ utpote
rotestantium princeps, Status universos fidei Lutheranæ
ddictos, ad Conventum Lipsiensem evocavit, iisque oppres-
m libertatem Germaniæ, & principes Imperii juribus & di-
nitatibus suis spoliatos demonstravit; quin etiam ad colli-
endum per singulos districtus militem, armandosque agrico-
s incitavit. Mox proprio exemplo cæteris præiturus, exerci-
m xx. millium conscripsit: suoque ac Protestantium nomi-
: Imperatori significavit, ni gravamina, exactiones, oppressio-
sque ab ipsius Commissariis & militibus illatæ, confestim tol-
rentur, se cum sociis injurias tam atroces, tam continuas, ar-
ata manu propulsaturum. Ita compulsis ad rebellionem Pro-
stantibus, cum Tillius ditiones ejus odiis hostilibus invaderet,
ma Imperatori ac Ligisticis intulit, & Succorum virtute utro-
mque exercitum nobili ad Lipsiam victoria fudit: Statimque 1631.
llum cõmune per Imperium circumferens, regnum Bohemiæ, 33. 34.
ajorem Silesiæ partem, & totam Lusatiam occupavit. Sed & *5. Aprilis.*
dines Silesiæ neutrarum hactenus partium, persuasionibus 1634.
nisque, turbis publicis implicuit; & in Conventu Hailbron- *Febr. & Iulio* 1633.
nsi & Francofurtensi, Protestantes omnes ad firmam concor- 1634.
am, & continuationẽ belli socialis adhortatus est. Nihilominus
stquam clade Nordlingensi vires Protestantium paulatim ac-
:, & Austriacorum sensim auctę, aleam Martis reddidere anci-
em; ipse quasi cum fortuna sociorum fidem exuens, oblatis,
e toties respuerat, pactis particularibus, cum Imperatore in
atiam rediit, confœderatorum dispendio salutis suæ com-

pendium fecit, & ut ſolus veniam & indulgentiam mereretur, pleroſque Vnitorum à venia & Amneſtia excluſit. Ita ut ſe periculis incertis eximeret, fœderatos certo exitio involvit: utque à ſe rebellionis & læſæ Majeſtatis pœnas averteret, ſocios & amicos hoſtium arbitrio puniendos tradidit: eo iniquiore proditione, quod arma hoſtica vertit in eos, quos ipſe ad capienda contra hoſtes arma incitaverat, & tantum non coëgerat. Quo ergo jure crimen commune condonari poteſt authoribus, ut vindicetur in adjutoribus? qua æquitate rebellio publica laudatur in incentoribus, ut puniatur in auxiliatoribus? Cur Proteſtantes omnes, unius ejuſdemque ſceleris complices, non iiſdem præmiis compenſantur, vel iiſdem ſuppliciis caſtigantur? Cur idem flagitium alios novis honoribus & dignitatibus evehit, alios dignitatibus avitis, & laribus patriis exuit? Cur perduellionis caput elogiis, & tantum non laureis præcingitur? membra verò, quæ illi, & æquitate cauſæ & robore armorum ſe ſe jactanti infeliciter acceſſerunt, velut artus putridi à corpore præſcinduntur? Caveant, caveant profectò amici tam deſultorii, ne quas in ſociis pœnas approbaverunt, mox ſuo ordine in ſeipſis experiantur: & quæ in fœderatis flagitia vindicari patiuntur, ipſi ſuccedente tempore propriis incommodis luant. Neque enim, ſi aliquibus Proteſtantium æqualis venia indulta, & communis ex Tranſactione Pragenſi libertas conceſſa videtur, ſtatim ii almæ pacis compotes, plena tranquillitate & ditionum ſuarum quiete gaudent: Quin imò blandimenta iſta pacis incitamenta belli ſunt immanioris; ſolatium veniæ ſacramentum eſt militiæ; nec quiſquam pacificatione iſta uti frui poteſt, niſi eo ipſo momento arma cruenta, non dicam exteris tantum, ſed ſociis & patronis inferat. Vt bellum è patria extirpetur, ſub novis legibus militia initur: ut pax in Imperio reſtituatur, bellum internecinum pleriſque Imperii Ordinibus denunciatur: eo deteriore omnium Principum conditione, quod non ut Ordines & Status liberi, bellum pro Republica, pro libertate patriæ, pro aris & focis, ſuo ut pridem arbitrio, contra hoſtes cõmunes adminiſtrant: ſed potius, ut ſervi conductitii, & mancipia cædibus deſtinata, arma ſociis, civibus, defen-

Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.

defensoribus inferre; contributionibus extra ordinem vires suas exhaurire, & dominationi alienæ proprium sanguinem commodare coguntur; suppliciis rigidissimis in eos constitutis, qui vel in complendis stipendiis, vel suppeditandis commeatibus, vel denique deglubendis & divexandis subditis, etiam infra facultates fuerint negligentiores. Ita nequaquam extinctum bellum, sublatæ exactiones, prohibitæ populationes: sed è contrario bellum ex particulari factum est generale; contributiones extra ordinem fiunt ordinariæ, & regionum civitatumque divexationes justitiæ militaris titulo peraguntur, &, ut cuncta semper vertunt in deterius, rigidius in posterum peragentur. Res modò ante gestas interrogemus, & ut futura cognoscamus, percurramus præterita: & quæ certissima conjectatio est, colligamus gerenda gestis. Si enim Imperator in regionibus suis hæreditariis cives singulos x x. vel. x x x. militibus per diem alendis exhausit: si subditos suos ad sublevandam militiam ære quotidiano taxavit: si Pannonibus suis, præter stipendia, tributa, vectigalia antiqua, nova continuè onera imponit: quid de Protestantibus futurum speramus, qui nuper hostes, modò amici, necessitate potius quam voluntate, pacem adversariis tutam, sibi turpem sunt amplexi. Profectò quamdiu difficilis erit res frumentaria, (erit autem semper, dum exercitus octuaginta legionum, qualem nunquam tota Europa contra Turcas instruxit, per Germaniam circumagetur) summi, infimi direptionibus immensis pessumdabuntur: milites ad arma, servos & equos ad impedimenta suis pecuniis emptos, suis sumptibus alere cogentur: & post infinita beneficia, ipsorùm tandem militum rapinis, cædibus, incendiis exhaurientur. Liberæ Imperii civitates, quod jam semel atque iterum factum, exercitus famelicos, legiones egestate accisas, & dispersos manipulos sustentare, resarcire, & tantum non de novo armare compellentur. Vtque à rigidissimis exactionibus sese defendant, transibit in vota paupertas: & ut possint effugere carnificem, optabunt subire sectorem. Frustraque jura & immunitates suas allegantes coram exercitu rerum potente, audient insolentissimum illud Pompeii ad Mamertinos simili excusatione

 ne

Plutarchus in Pompeio.

ne usos, *Non cessabitis nobis gladio accinctis, leges & privilegia prædicare* ? Enimvero furente Marte silent jura: necessitas perpetuum potentiæ enormioris est patrocinium: nec alio, quam indigentiæ communis titulo, populationes militares exercentur. Violentia quicquid coëgit, defendit, & prætextu necessitatis, ex illicitis & turpibus licita facit & honesta. Sed quod miserrimum est omnium, infelicissimi hominum de calamitatibus suis conqueri non audebunt, miseri vetabuntur agere miseros, oppressi cogentur mentiri beatos: & cum in secreto domus, conjugibus & liberis crediderint furtivum dolorem, procedent in publicum non suæ fortunæ vultu. Crimen erit tristitiam habitu præferre, pectus debitis laxasse suspiriis, & malle magis miserum videri, quam esse. Beneficium censebitur, quos ad paupertatem redegeris, iis vitam concessisse: cui fratrem vel conjugem occideris, filium reliquisse: quos semisse bonorum spoliaveris, iis trientem indulsisse: nec flere licebit amissa pleraque, ne auferantur omnia. Vbi enim superiorum æquitatem implorabunt miseri? ubi de injuriis illatis conquerentur? quo jure bona ablata vindicabunt? cum perturbata Republica, solus Imperator Principes reliquos metu perculsos, parere ambitioni suæ coget; cum neglectis Cameræ judiciis, omnes leges in ejus solius libidine erunt; cum denique sublata Ordinum æqualitate, erepta Germanorum libertate, afflictorum omnium vitę necisque potestas penes ipsum unum erit. Exemplo sit florentissimum quondam Bohemiæ regnum, hodie publicum miseriarum orbis theatrum: cujus Ordines, cum inter alia jura libertatem eligendi Regis sibi vindicassent, & contra Ferdinandũ II. verbis factisque propugnassent, ille mox armis superior, et actore factus judex, litem domesticam privato arbitrio decidit, omnesque sibi successionis hæreditariæ controversiam moventes, diris suppliciis enecavit. Moxque ut factum speciale communi jure sanciret, non virtutibus partum, sed successione debitum sibi regnum publicavit; cum tamen omnium seculorum consuetudines, plerorumq; Imperatorum & Pontificum rescripta, & singulorum Regum inaugurationes, libera hactenus fuisse Bohemorum in eligendis Principibus suffragia, demonstrẽt. Namque, ne

III. Regnum Bohemiæ non hæreditarium.

ne longius evagemur, cum Primislaus, anno 1197. Moguntiæ à Philippo Imperatore Rex Bohemiæ coronatus esset, Fridericus II. Imperator triplici diplomate annorum 1212. 1216. & 1231. Electionem istam confirmavit, & quo jure in posterum Reges Bohemiæ Regnum obtinerent, rescripto sacro expressit his verbis, *Volentes ut quicunque à Bohemis in Regem electus fuerit, ad nos & successores nostros accedat, regalia debito modo accepturus.* Et istud li- 1197.
beræ electionis suffragium Carolus IV. Imp. in Comitiis Impe- 1212.
rii A. 1356. Nornbergæ habitis tam apertè confirmavit, ut cum 1356.
publicata Bulla aurea, capite ejus VII. Electoratus sæculares omnes per successionem legitimam ad hæredes devolvi statuisset, disertè tamen regnum Bohemiæ, ut Electoratum electivum exceperit, his verbis; *Salvis semper privilegiis, juribus, & consuetudinibus regni nostri Bohemiæ, super electione Regis in casu vacationis per regnicolas, qui jus habent eligendi Regem Bohemiæ, facienda: juxta continentiam eorundem privilegiorum, & observatam consuetudinem diuturnam, quæ decernimus nunc & perpetuis futuris temporibus, in omni suo tenore & forma, indubiam tenere roboris firmitatem.* Neque publicæ huic Comitiorum constitutioni privata ejusdem Caroli IV. Declaratio, in favorem familiæ Lutzelburgicæ facta, opponi debet; tum quia præter Ordinum Bohemicorum consensum facta est A. 1348. à Carolo nondum Cæsare, & non tam 1348.
Reipublicæ, quam charitatibus domesticis prospiciente: tum quia Reges omnes posteriores cujuscunque familiæ, per datas ex more Bohemis usitato literas reversales, solemniter professi sunt, Ordinum se decreto ac electione libera, ad dignitatem Regiam pervenisse. Ipse Ferdinandus I. quamvis Ladislai prædecessoris gener, & Ludovici decessoris sororius esset, & publica dispositione soceri sui de hereditaria Annę uxoris successione 1510. 1510.
niteretur; tamen in recognitione solemni coram Ordinibus fa- 1526.
cta 1526. libere protestatus est, *quod Barones, Nobiles, Civitates, & tota communitas regni Bohemiæ, ex sua libera & bona voluntate, juxta libertates illius regni, elegerint se in Regem Bohemiæ, non ex aliquo debito, &c.* Et licet postea Hispanorum consiliis inductus A. 1545. 1549.
Recognitionem illam erroris titulo subvertere tentaverit: tamen

Ioan. Dubravius Episc. Olomucensis. VVenceslaus Hagecius. Cosmas & Pulcava in Historiis Bohemiæ.

tamen mox experientia doctus, genti libertatis amantissimæ melius dari Reges quam nasci, indictis Pragæ Comitiis 1549. ab
1545. Ordinibus clementissime postulavit, & liberrime obtinuit, ut Maximilianus filius ejus primogenitus ab iis Rex designaretur.
1575. Vicissim & Maximilianus 1575. multis precibus & prensationibus à Statibus regni impetravit, ut Rodolphus filiorum maximus natu, certis tantum conditionibus in regno Bohemiæ sibi
1608. succederet. Et hic ipse per transactionem Pragensem 1608. in Comitiis sancitam, Matthiæ I. fratri regnum cessit ea lege, ut Ordines Bohemiæ & provinciarum unitarum resignationem istam
1617. approbarent. Quin ipse etiam Ferdinandus II. 1617. in Conventu Pragensi à Matthia Imp. proceribus regni commendatus, eorumque consensu Bohemiæ Rex coronatus, datis ex more literis Reversalibus electionem gratuitam ampliter commendavit. Quid porrò petere opus fuerat, si jure nativitatis debebatur regnum? quæ ratio est, prensationibus & ambitu ea demereri, quæ ipsa lex nascendi, & legitimæ successionis titulus sponte tribuit? Præterea cur ex ipsis Regum liberis nemo hactenus inventus est, qui more in hæreditariis provinciis frequentato, Bohemiæ se Principem vel vocaret ipse, vel vocari à patre sustineret? Cur vacantibus sæpius regni habenis, tot Principes externi, expeditis ad Bohemos legationibus, orando, prensando, pollicendo, largiendo, haberi sui suorumque in electione rationem petierunt? ut ex historiis constat fecisse Albertum Imp. pro filio Friderico 1307. Henricum VII. Imp. pro fratre Walramo, 1310. Sigismundum IV. Imp. pro Alberto genero 1437. ut quam plures alios omittam; qui, si successione Bohemis Reges oriri credidissent, neutiquam in tanta sanguinis regalis abundantia, in totius orbis conspectu, præter fas & æquum alienæ hæreditati insidiaturi fuissent. Cur liberrimis Ordinum suffragiis sceptrum sæpius in alias familias fuit translatum, quamvis ex priori familia hæredes multi essent superstites? prout factum est, tum A. C. 1306. cum occiso Wenceslao III. & rejecto competitore Henrico Duce Carinthiæ occisi genero, electus fuit Rodolphus I. Alberti Imperatoris filius; tametsi Suihovii Hasemburgiique Ba-

rones,

rones, rectis natalibus ex maribus descendentes, præsto essent: tum anno 1458. cum defuncto Ladislao Georgius Podiebradius, nulla affinitate domum Austriacam vel Lucelburgicam attingens, liberè ab Ordinibus electus, Bullisque Papalibus Pii II. & rescripto Sigismundi Imperatoris 1459. confirmatus fuit, 1459. quamvis Casimirus Rex Poloniæ, & Guilelmus Princeps Saxoniæ, quorum ille minorem, iste majorem Ladislai sororem sibi desponderat, immani sollicitatione regnum ambirent. Cur neglectis sæpenumero fratribus vel filiis natu majoribus Principes minorennes regnum pacatum obtinuerunt? ut cum A.C. 1324. 1324. ejecto Henrico Duce Carinthiæ, qui Annam Wenceslai VI. filiam majorem sibi desponderat, Ioannes I. Henrici VII. Imp. filius, & familiæ Lutzelburgensis author, Elizabethæque filiæ junioris maritus, ab Ordinibus Rex designatus & acceptatus fuit. Iure enim naturæ & legitimo succedendi more, mares fœminis, & ex eodem sexu majores natu præferuntur minorennibus. Sed desino Soli in Meridie lucem affundere, cum Serenissimus Imperator non rationibus, sed armis causam hanc decidi voluerit; & etiamnum in recuperatione potius, quam in acceptatione regni præcipuum possessionis suæ hæreditariæ titulum ponat: quippe qui in limine libelli de jure suo hæreditario in regno Bohemiæ publicati, disertè professus sit, *Quamvis jus suum hæreditarium anceps foret, & Bohemi hactenus habuissent aliquod jus liberæ electionis: nunc tamen, postquam regnum universum armis sibi cessit, seque tanquam legitimum hæredem ex debito, non ex arbitrio suscepit, frustra disputationem de jure electivo instaurari, cum ipsum regnum sui juris factum, jam jus hæreditarium domus Austriacæ agnoverit.* Ad Silesiam transeo, & unitas Bohemiæ Provincias: quæ cum olim jurium libertatisq; defendendæ causa regno illi sese univerint, hodie per transactionem Pragensem non modo juribus & immunitatibus omnibus privantur, sed etiam dominationi extraneæ jure hæreditario subjiciuntur. Cujus articuli iniquitas ut ex origine ipsa revincatur, animadvertendum erit, quod Silesiæ provincia olim Poloniæ subjecta, & inter principes sanguinis Sarmatici per varios Ducatus divisa, mox succedente tempore Sarma-

Ius hæreditarium in regno Bohemiæ Ferdinandi II. editum Viennæ 1620 in 4.

IV. Silesia insons juribus suis spoliata.

Ioach. Cureus in Annal. Silesiæ, editis Witteberga 1571.

tarum fastum & servitium dedignata, postquam fidelem Bohe-
morum multis in negotiis operam experta est, ex plena sua vo-
luntate, & liberrimo arbitrio rejecto Polonorum supercilio An-
1331. no 1331. Ioannis I. Bohemiæ Regis patrocinium ambiit. Hac de
causa bello gravissimo à Polonis impetita, cum viriliter à Bohe-
mis propugnata fuisset, totam se in fidem & clientelam Regum
1337. Bohemiæ tradidit, ea lege & conditione, ut omnia ejus jura, li-
bertates & privilegia sarta tecta conservarentur. Cujus rei illu-
stre inter alia documentum ad nostra usque tempora permansit,
quod ejus provinciæ Ordines non prius in Regis electi verba ju-
rant, quam de ratis habendis tuendisque omnibus eorum legi-
bus, juribus & honoribus cautione data, literisque reversalibus
signata, & juramento solemni confirmata, se se obstrinxerit. Et
juxta hanc conventionem Carolus IV. ejus nominis Imperator,
1355. diplomate singulari dato Pragæ VII. Idus Octobr. 1355. tam il-
Extat utrumque in Constit. Goldasti Tomo IV. p. 345. lam regionem cum Moravia & Lusatia, sceptro Bohemiæ in per-
petuum univit, incorporavit, & indivisibiliter conjunxit: quam
incorporationem posteà Principes Imperii in Comitiis Norim-
bergæ habitis 1356. approbarunt, & rescripto Gerlaci Archi-
1356. episcopi Moguntini, & S. R. Imperii Archicancellarii confirma-
runt. Atq; hoc jure Silesii sub Regibus Bohemiæ ita semper vi-
xerunt, ut non modo in illorũ electione libera ferrent suffragia,
sed etiam in inauguratione amplissimas referrent litteras rever-
sales, quas ipsos etiam Reges Austriacos liberrime concessisse
1527. constat, puta Ferdinandum I. 14. Ian. 1527. Maximilianum II.
1557. Rodolphum II. 1577. &. 1609. & ipsum denique Ferdi-
1617. nandum II. 1617. Quinetiam ortis in Bohemia turbis, cum Si-
lesii confœderatis Bohemis suppetias tulissent, iisque prœlio Pra-
gensi prostratis, arma ponere nollent, ipse Ferdinandus II. trans-
1621. actione solemni Vratislaviæ inita 21. Aprilis 1621. Ordinibus
sancte promisit, si electioni Friderici Palatini renunciarent, om-
nia se ipsorum jura & privilegia inviolata conservaturum: quod
promissum jurejurando & diplomate sacro firmatum, Dux Sax-
oniæ tunc Imperatoris Commissarius & Ordinum mediator,
cautione propria observandum in se recepit. Et quamvis Ordi-

nes

nes Silesiæ confestim à partibus Palatini recessissent, nihilominus Imperator Ann. 1628. 1629. contra pacta promissa, multa ipsorum jura & privilegia, connivente Saxone abrogavit. 1628.
Et ipse Dux Saxoniæ, cum edicto & injuriis Cæsaris excitatus, arma communia Protestantium per Imperium concitasset, Bohemiæque regnum & metropolim hostiliter occupasset, principes & 1631.
Status Silesiæ neutrarum hactenus partium, non modo litteris chirographo suo signatis 5. Aprilis 1634. ad defectionem, & privilegiorum suorum manutentionem, ut vocabat, incitavit: sed 1634.
etiam misso cum ingentibus copiis Arnhemio legato, urbes Ducesque hactenus cunctantes, partim minis, partim vi aperta ad rebellionem coëgit, civitatesque & fortalitia præcipua præsidiis Saxonicis firmavit. Nihilominus postquam versis cum fortuna 1635.
animis, primus à fœdere communi resiliit, & sociorum ruina stabilitatem suam redimere voluit, infelicissimos Ordines Silesiæ, qui ejus autoritate, cautione, & causæ communis æquitate freti, arma primi non sumpserant, sed armis à Saxone sumptis sua conjunxerant, ignaros & immerentes turpiter ab Amnestia excludi passus est, plenissimæ Imperatoris libidini puniendos tradidit, eorumque Syndicos & legatos fidem publicam implorantes, responso dato 15. Iunii, frigide ad Imperatorem emendicandæ veniæ gratia ablegavit. 1635.
Ita præclarissimè de Silesia meritus, propriæ rebellionis crimen pœnis sociorum innocentium expiavit: & non contentus nobilissimam Germaniæ provinciam bellis & rapinis exhausisse, insontes incolas, & non nisi ejus instinctu sceleratos, arbitrio hostium objecit. Et operæ tam strenuè Imperio navatæ, proditionis inquam tam egregie patratæ præmium accepit Lusatiam superiorem & inferiorem, quam olim contra jus & fas à radice Bohema recisam, Cæsar ei pro sumptibus belli Bohemici hypothecario contractu oppignoraverat. 1621.
Qua tamen in collatione æqualis utrimque apparet iniquitas tam Cæsaris in profundendo aliena, quam Saxonis in promerendo illicita. Namque ut origines hujus quoque provinciæ paucis repetamus, cum Lusatia Anno. 1075. ab Henrico IV. Imp. Vratislao 1075.
primo Bohemorum Regi in præmium fortitudinis cum diade-

1191. mate collata, mox à Wenceslao Lusco 1191. Otthoni Brandenburgico cum Beatrice filia dotis loco fuisset assignata, post Waldérami Marchionis mortem, qui absque liberis decessit 1312,
1312.
1319. rogatu incolarum à Joanne I. Rege Bohemiæ 1319. denuò fuit
1328. restituta, & diplomate Ludovici IV. Imp. 1328. coronæ inseparabiliter unita: quam unionem postea Carolus IV. publico edi-
1356. cto in Comitiis Norimbergicis 1356. confirmato, ita stabilivit, ut provincia ista Bohemiæ in perpetuum appropriata, indivisibiliter conjuncta, & inseparabiliter ascripta, sine ipsorum Ordinum consensu nunquam ad externum transferri possit imperium. Itaque ne postmodum ullo titulo à regno Bohemiæ alie-
1411. naretur, Wencellaus VIII. 1411. & mox frater ejus Sigismundus Cæsar 1414. à quatuor provinciæ Ordinibus rogati, privilegiis singularibus in perpetuum caverunt. Cujus juris incolæ ipsi tam fuere tenaces, ut cum Sigismundi nepos Ladislaus Rex eam Friderico II. Electori Brandenburgico certo pretio vendidisset, illo mortuo Georgius successor subditorum ære & preci-
1470. bus 1470. illam regno restituerit, ea lege inviolabili sancita, ne posthac unquam ullo prætextu à visceribus regni posset alienari. Et tamen nostro seculo Ferdinandus II. postquam cum juribus
1620. universam regni Bohemici harmoniam sustulit, enervato corpore debilia membra discerpsit; legumque & immunitatum totius regni oppressionem, dissipatione provinciarum eidem antiquitus unitarum redemit; & non tam de alieno liberalis, quam de non suo prodigus, portionem regni electivi vendidit, ut totum sibi suisque redderet hæreditarium. Verum quod totius negotii est præcipuum, conspiratione Pragensi Electorum secularium princeps, & primum post Cæsarem Imperii membrum, non citatus, non auditus, non convictus, juribus avitis spoliatur, ditionesque ejus & dignitates Bavaris & Hispanis, pro præstita Cæsari contra ipsummet opera distribuuntur; idque contra leges fundamentales Bullæ aureæ c. 3. ipsamque Capitulationem Cæsaream Art. 36. jubentem, *ut præcipuâ Imperii membra, & bases ejus atque columnæ, Electores maximè seculares, inconcussa maneant.* Nec alius proscriptioni inauditæ titulus ascribitur, quam belli Bohemici

mici

mici infelicitas: cui cum Friderici V. Elector, tanquam liti peculiari inter Status Bohemiæ, eorumque Regem Ferdinandum II. sese immisisset, ille interim favente sorte ad Imperium evectus, ex privata causa scelus publicum finxit, & omnes Palatini actiones contra se ut Regem Bohemię susceptas, sub crimine læsæ Majestatis Imperatoriæ traduxit: cum tamen hic nec Imperium, nec in Imperatorem quicquam deliquisset, imo in comitiis Francofurtensibus Ferdinandum II. suo suffragio [b] juvasset,
quin etiam controversiam sceptri Bohemici posita omni hostilitate ordinario judicio expediri desiderasset. Nihilominus Ferdinandus non jure, sed viribus superior, victis ad montem Album Bohemis, non modò Palatinum inauditum, causa incognita proscripsit: sed etiam diviso inter Bavaros & Hispanos Palatinatu, Maximiliano Bavariæ Duci dignitatem Electoralem, quam jampridem ante turbas Bohemicas ex fœdere Monacensi ei promiserat, privato arbitrio, inconsultis Imperii Ordinibus concessit: illumq; ipsum, cujus erat antiquo jure de causis Regi vel Imperatori Romanorum motis cognoscere, domestici odii causa, juribus & ditionibus omnibus privavit. Quasi vero ullo jure Imperator Austriacus posset feuda Imperii nobilissima, pro privata libidine transferre, & bene de domo Austriaca meritis ex mero arbitrio conferre; quem ex Art. 28. Bullæ aureæ, ne Comitatum quidem aut aliud beneficium ad Imperium devolutum, sine Ordinum Imperii consensu donare posse constat. Electoratus, Ducatus, Comitatus feuda sunt Imperii, non Imperatoris, nisi quatenus Imperii caput est, minister & Vicarius; iccirco etiam non suo, sed Imperii nomine fidem & sacramentum à Principibus accipit. Et recessu Comitiorum Augustanorum 1555. statutum fuit, ut controversiæ inter Status Imperii de feudis Imperialibus ortæ, non nisi in Conventu Ordinum deciderentur. Et hac de causa Henricus II. Galliarum Rex 1551. per legatum ritè coram Ordinibus Imperii questus est, quod Carolus V. inaudita causa, & neglecto jure suo, Philippo filio Ducatum Mediolanensem & Vicariatum Senensem, sine ipsorum consensu & approbatione contulisset. Et Rodolphus II. Imp. 1598. Amiralio

Margin: 1620. — 1619. — *Henricus Stero Altahensis in Annalibus Anno 300. Aventinus lib. VII. Annal. Boior. pag. 587.* — 1555. — 1551. — 1598.

ralio Hispano nomine Regis sui Vice-Comitatum Vesontinum expetenti, Heroice respondit, *Feuda Imperii sine Electorum & Ordinum consensu nemini auferri, aut in alium transferri posse.* Scilicet ex antiqua Jurium feudalium consuetudine, controversiæ de feudis in judicio Parium definiri debent; *& si inter Dominum & Vasallum lis orta sit de feudo, per Pares Curiæ dirimenda est.* lib. I. de feud. tit. x. §. I. *Contentionesque de beneficiis terminare debent ii, qui ab eodem Domino beneficia tenent.* ibid. lib. I. tit. XXVI. Et quamvis Imperator
☞ injuriam tam apertam in Comitiis Ratisbonæ [c] habitis ab Or-
1623. dinibus Imperii approbari petiisset, Electores tamen Saxoniæ & Brandenburgicus, necnon complures alii Imperii Principes, per legatos suos protestati exceperunt, *Translationem istam dignitatis Electoralis in Ducem Bavariæ contrariam esse Constitutionibus Bullæ aureæ, legibus Imperii fundamentalibus, declarationi Sigismundi IV. Imp. consuetudinibus juris feudalis, & denique pactis conventis inter domum Palatinam & Bavaricam, jam olim providentia majorum sancitis, & præscriptione annorum pene trecentorum communitis. Palatinum non citatum, inauditum, indicta causa condemnatum esse, cum tamen ipse turbarum Bohemicarum author non fuerit, & jam multi ejusdem criminis complices ab Imperatore veniam meruerint; ideoque se præcipitatæ ejusmodi proscriptioni & spoliationi consentire non posse.* Et iccirco etiam, cum Imperator rejectis omnibus hisce Ordinum exceptionibus, oppositionibus, & protestationibus, feudum Electoratus Bavariæ Duci contulisset, legati Saxones, & Brandenburgici investituræ ceremoniis interesse recusarunt, ne præsentia sua injustitiam tam enormem approbasse viderentur: Et paulò post iidem Electores, datis Annæbergæ ad Imp. literis, de violato jure Collegii Electoralis questi, omnia à legatis suis dicta
1624. facta autographo publico confirmarunt. Et quamvis anno se-
☞ quenti Dux Saxoniæ, artibus Ludovici Landgravii [D] Darmstatensis inductus, in Conventu Schleusingensi Ducem Bavariæ in Collegium Septemvirale ad tempus recepisset, integrato illo Collegio pacem universalem in Imperio stabilitum iri persuasus: tamen cooptatione illa certis conditionibus facta protestatus est, nihil se derogatum velle juribus familiæ Palatinæ,
neque

neque protestationibus à Legatis suis Ratisbonæ exhibitis: id quod postea in conventu Mulhusino, & Comitiis Ratisbonensibus, nec non in rescriptis & resolutionibus ad diversos Europæ Principes datis, & in ipso etiam fœdere Torgaviensi 1631, 1627. 1630.
cum Rege Sueciæ, & Electore Brandenburgico inito, constanter semper agnovit & asseruit; ubique & coram omnibus protestatus, nullam pacem in Imperio sine restitutione domus Palatinæ unquam esse sperandam. Qua igitur conscientia hodie translationem istam justam, sanctam, & Imperio saluberrimam publicare audet? per quam non modo sublata suffragiorum æqualitate inter Septemviros, Protestantes semper causa casuros certum est: sed etiam, quam diu gutta sanguinis Palatini superfuerit, cui dignitas ista si non regia, certe regiæ proxima, contra fas & æquum tam violenter aufertur, Germaniam perpetuo novis turbis agitatum iri constat. Posito enim sed non concesso, tam atrocibus criminibus proscriptionem & patrimonii sui spoliationem meruisse Palatinum, quo jure liberi, frater, agnati omnes æque insontes, innocentes, & licet causa diversi, eadem nihilominus pœna involvuntur? cum tamen & filii ante delictum parentis jure successionis dignitatem Electoralem obtinerent; & ex jure communi feudorum constet, *culpam unius ex hæredibus feudi cæteris non præjudicare. lib. II. de feud. t. 78. & factum fratris fratri in feudo paterno non nocere. tit. 93. Imo si vassallus culpam adeo enormem commiserit, ut & ipse & descendentes ejus feudo privari debeant, agnatos tamen in quarto gradu ad beneficii possessionem esse revocandos, lib. II. tit.* XXVI. Et ideo prudentissime Dux Neoburgicus, propinquiore 1623.
Palatinos agnatione contingens quam Bavarus, obtentis ab Imperatore literis Reversalibus cavit, ne translatio ista dignitatis Electoralis in Bavarum facta, juribus suis suorumque proximiore gradu fundatis, unquam & ullatenus possit officere. Nec minus injuriæ tam truculentæ argumentum patet, quod translato toto Electoratu in Bavarum, ditiones tamen inter Principes diversos dividuntur, & Palatinatus superior Bavaro, inferior Hispano pro sumptibus belli Germanici assignatur: cum tamen ex constitutione Aureæ Bullæ c. XXV. *cui titulus*, de integri- 1356.
tate

tate principatuum Electorum, *insignes & magnifici principatus, videlicet regnum Bohemiæ, Comitatus Palatinus Rheni, Ducatus Saxoniæ & Marchionatus Brandenburgensis, eorumque terræ, districtus, & alia quævis ad ipsa spectantia, scindi, dividi, seu quavis conditione dimembrari non possint, vel debeant.* Hisce difficultatibus causam Translationis implicatam cernentes Bavari, quæsito ambitioni suæ à multis retrò seculis prætextu, usurpationis novæ titulos fingunt antiquissimos, dignitatemque Electoralem asserunt, non tam sibi à Ferdinando II. ex gratia collatam, quam armis suis ex debito recuperatam: quippe quæ A.C. 1354. iniquissimè à Carolo IV. familiæ Bavaricæ adempta, & affinitatis gratia in prosapiam Rhenensem fuerit translata. Ideoque malè Palatinos, optimè Bavaros de alienatione juris Electoralis conqueri, & istos legitimè actionem de refundendis fructibus à tempore Caroli IV. perceptis instituere posse. Vt igitur imposturæ hujus impudentia omnibus pateſcat, totius rei negotium ab ipsis incunabulis exponendum erit. Nimirum à prima Electorum institutione jus eligendi Imperatoris penes Comites Palatinos, eosdem Duces Bavariæ, semper fuisse, ex priscis illorum sæculorum historiis constat. Anno demum 1215. per connubium Otthonis Ducis Bavariæ, cum Agnete filia Henrici ultimi Comitis Palatini, Palatinatus Rheni cum Ducatu Bavariæ coaluit, & Ottho ipse primus ex familia Bojorum, jure per uxorem devoluto Elector fuit. Ita unita cum ditione dignitas in domo Bavarica permansit usq; ad A.C. 1295. quo, defuncto Ludovico III. filii ejus hoc modo hæreditatem diviserunt, ut Rodolphus primogenitus Palatinatum cum jure suffragii Electoralis, Ludovicus vero junior Bavariam superiorem, & defuncto fratre jus electionis tantum ad vitam obtineret, prout patet ex transactione inter ipsos inita Monachii 1313. Verum Ludovicus junior fortunam bellicam secutus, dum arma infert Austriacis, 1314. à potiore Electorum parte Imperator renunciatus est, fratre ipsius Rodolpho, ut & Electoribus Saxone & Coloniensi suffragia sua in Fridericum III. Austriacum conferentibus. Vnde orto in Germania bello civili Ludovicus Bavarus armis superior, Rodolphum fratrem hostibus faventem ditio-

Gevvoldus de S. R. Imperii Septemviratu c.x. Fabius Hercymanus Cancellaria Anhaltina P.II.p.83.

1354.

1215.

1295.

1313. *Extat apud Gevvoldum de S.R. Imp. Septemviratu.p.224.*

1314.

ditionibus omnibus exuit, & proscriptum cum liberis in Angliam secedere coëgit, ubi paulo post mærore animi extinctus est. Mox tamen capto & deposito Friderico Austriaco, Ludovicus IV. nepotum ex fratre commiseratione motus, Transactione Patavina 1329. Rudolpho II. & Ruperto, Rodolphi I. fratris filiis ditiones & dignitates paternas restituit, ea conditione, ut prærogativa juris Electorii cedentes, suffragium Septemvirale cum filiis suis Ludovico & Stephano partirentur, atque ita utriq; alternatim Regem Romanorum eligerent: quam transactionem licet vi extortam, tamen in Comitiis Francofurtensibus 1339. publicari curavit. Verum excommunicato & mortuo Ludovico IV. Imp. cum Carolus IV. Rex Bohemiæ, Rodolphi I. gener, fratrumque Palatinorum sororius 1342. Imperii habenas suscepisset, Rodolphus II. & Rupertus Palatini apud Cæsarem affinem de vi & injuria questi, & solidum electionis jus sibi tanquam primogenitis deberi asserentes, Transactionem Patavinam de alternatione suffragiorum inter stirpem Palatinam & Bavaricam, utpote iniquissimam & vi extortam abrogari petierunt. Ita causæ justissimæ favens Carolus IV. misso in deliberationē negotio, & prævio omnium Electorum & Ordinum consensu 1354. Ruperto I. Palatino (frater enim Rodolphus senior paulo ante 1353 fatis concesserat) jus paternū suffragii Electoralis in solidum restituit, & exclusis Ludovico & Stephano Bavariç Ducibus mandatum de jure & successione Comitum Palatinorū in voce & electione Imperatoris Romani, ad omnes Electores transmissum publicavit. Quin & post biennium 1356. in Comitiis Norimbergæ habitis Diploma publicum hac de re à singulis Electoribus approbari & subsignari fecit, eo faciliore negotio, quod in iisdem Comitiis Ludovico Romano Ludovici V. Imp. filio, Marchionatum Electoratumq; Brandenburgensem compensationis loco pro jure Electoratus Palatini contulerat. Unde patet falsissimam esse calumniam asserētium, Comites Palatinos conniventiâ Caroli IV. Bavaris jus antiquum vocis & dignitatis Electoralis abstulisse; cum è contrario ex actis Authenticis, & omnibus seculorum illorum historiis constet, Palatinos jus

[Margin: 1317. — 1329. — *Extat imperfecta apud Gevvoldum p.218.* — 1339. — 1342. — 1354. — 1356. — *Extat utrumque Mandatum & Diploma apud Goldastū Tom. IV. Const. Imper. p.345.*]

alienum sibique indebitum nequaquam invasisse, sed jus paternum sibi à Ludovico IV. Bavaro per vim & fraudem extortum recuperasse, & consensu omnium Electorum & Principum Imperii familiæ Rhenensi in perpetuum univisse: Adeoque Bavaros ante nuperam invasionem nihil quicquam juris in Electoratu habuisse, nec præter detentionem violentam unquam habituros. Conferatur enim quæso utraque translatio, & Caroli IV. in Rupertum Palatinum, & Ferdinandi II. in Maximilianum Bavarum: & sole meridiano clarior patebit illius æquitas, hujus iniquitas. Illic Carolus IV. Ruperto Palatino dignitatem Electoralem non tam ex gratia contulit, quam vi à patruo ablatam ex debito restituit. Isthic Ferdinandus II. dignitatem Friderico V. Palatino præter meritum ereptam Bavaro concessit, qui nihil juris in illam potest prætendere. Illic Carolus IV. prævio omnium Electorum consensu, in publicis Imperii Comitiis Palatino suffragium Electionis reddidit; assentiente etiam Ludovico Romano, Marchione Brandenburgensi, cujus potissimum intererat tantum honorem in familia sua perennare. Isthic Ferdinandus II. ex fœdere Monacensi pro suppetiis contra Bohemos ferendis, Bavaro Palatinatum vendidit, antequam Palatinus pedem in Bohemiam intulisset, & contra publicas omnium Protestantium exceptiones, oppositiones & appellationes Maximilianum vi intrusit. Illic denique Ludovicus cognomento Romanus, Ludovici IV. Imp. filius, accepto ex resignatione fratris Ludovici I. Electoratu Brandenburgensi 1352. solemni renuntiatione patrueli suo jure Electoratus Palatini cessit. Hic vero Elector Palatinus nec suo nec fratris aut agnatorum nomine, juri tam legitimo unquam renunciavit, quin potius extrema quæque & decennale exilium subire maluit, quam dignitate adeo illustri tam injustè se destitui pateretur. Quod enim ex Transactione Pragensi Principibus Palatinis offertur, si dimisso Electoratus jure supplices veniam à Cæsare petiverint, prædia illis & reditus prosapiæ competentes assignatum iri, idem est quod lepidum illud Triumvirorum commentum, quo concedebatur ei, qui ultro bonis omnibus cessisset, ut deinde eorum trientem repetere posset.

1352.

posset. *Id vero erat, ait Historicus, neque accipere quicquam, & insuper oleam & operam perdere. Qui enim vi aperta besse bonorum spoliati erant, quomodo quaeso trientem reciperent, praesertim cum ea tam vili pretio hostibus venderentur.* Adde quod injuria Palatino facta reliquis Proceribus paria minatur, & exclusio primi Principum Statuum inferiorum ruinam secum trahit. Si enim victores Austriaci tam propudiose caput Electorum tractare non erubescunt, quid de caeteris membris Imperii futurum speramus, quae nec potentia, nec dignatione, nec amicitia externorum illi sunt conferenda. Profecto quicunque Protestantium illorum partibus accesserint, ad exemplum Ducis Saxoniae, viribus, propugnaculis, & militia propria exauctorati, & reipsa inermes & impotentes, inane Commissariorum Austriacorum nomen circumferent. Quicunque vero jugo hactenus Germanis insueto collum protinus subdere recusarint, nec clausis oculis articulos quosvis acceptaverint, illico ad exemplum Ducum Wirtembergensium, ut Imperii hostes & laesae Majestatis Imperatoriae rei proscribentur, & patrimoniis omnibus exuentur. Vrbes Imperiales olim liberae ad exemplum Donawertae, Ratisbonae, Augustae, sociis pro sumptibus belli tradentur, & nomine tenus pignori locatae aeterno servitio alienis Dominiis subjicientur. Verum de Germania satis hactenus, & forte plus aequo dictum sit: atque utinam non plura & atrociora essent facta, quam dicta; nec pejora metuenda incommoda, quam narranda. Reliquum est, ut injurias Principibus & Regibus extraneis conspiratione Pragensi factas, paucis perstringamus. Ac principio sane peregrinum non erat, Triumviros nostros Principes Ordinesque Germaniae, quorum vires & ditiones jam spe praepropera devoraverant, tam propudiose exclusos à jure Tractationis communis rejecisse: illud verò perabsurdum omnibus videtur, eosdem neglecto & prostrato jure Majestatis, tot Reges & Regna à S. R. Imperio independentia, quorum praecipuè intererat Europae tranquillitatem, Germaniae libertatem suam restitui, à consilio pacificationis publicae removisse, & quasi Dictatoria potestate omnibus Triumviratui suo refragantibus bellum exitiale denuntiasse. Nam

Dion Cassius Histor. lib. XLVII. pag. 336.

ut nihil dicam de Sereniſſimis, Rege Britanniarum, cujus ex ſo-rore nepotes poſt tot ventoſas promiſſorum ambages tam crudeliter laribus & juribus avitis arceantur; de Rege Daniæ, cujus gnato cauſa & indicta nec cognita, Archiepiſcopatus Bremenſis cum Epiſcopatibus ſuffraganeis tam decretoriè eripitur: de Ordinibus unitis Belgii fœderati, quibus reſtituendæ libertatis Germanicæ titulo arma cum Hiſpanis conjurata inferuntur: illud ab omni ratione eſt alienum, nec ullam excuſationis ſpeciem meretur, quod Reges regnaque Galliæ & Sueciæ, communibus armis implicata, & bello ſociali præcipuis Proteſtantium unita, tam turpiter contra jus gentium proſcribuntur, & ad inſtar famulorum & mancipiorum dictatis Ibericis obedire jubentur: ſecus ſi faxint, exercitu LXXX. legionum non dicam profligandi, ſed (ſi Diis placet) penitus abſorbendi. Quaſi vero pacem communem, non ut virtutis ſuæ præmium, ſed duntaxat ut potentiæ alienæ donum obtinere poſſint; aut ſecuritatem publicam à benevolentia potius hoſtium emendicare, quam armis victricibus etiam à ſupplicibus extorquere debeant: aut denique ignorent ſubdolas eſſe inimicorum amicitias, & pacem ſponte oblatam fallaciorem quiete viribus parta. Quid enim quæſo aut iniquius aut inſulſius, quam regna exotica, in quæ nec Imperator, nec Imperium quicquam habent imperii, ex arbitrio Auſtriacorum & Saxonum pacem accipere turpem, inhoneſtam, indecoram, & ſibi ſociiſque tam calamitoſam quam ignominioſam: præſertim cum Sereniſſimus Rex Suecorum privato nomine, ob ſingulares injurias Auſtriacis bellum indixerit, ac etiam
1626. renitente prius Saxone intulerit. Nimirum cum A. C. 1626. maximus Guſtavus contra Polonos in Boruſſiam cum exercitu moviſſet, Auſtriaci non laceſſiti Ducem Holſatiæ cum copiis &
1629. aquilis Imperialibus contra Suecos immiſerunt, & A. C. 1629. obſeſſo contra fidem Stralſundo commercia maris Balthici intercluſerunt, & denique Duces Megalopolitanos, inaudita cauſa proſcriptos ditionibus patriis ejecerunt. Injuriis tam atrocibus jure excitatus Auguſtus, quam tractatione amicabili obtinere non potuit, armis ſuam ſuorumque ſecuritatem recuperare tentavit:

tavit:

tavit: & translato in Pomeraniam exercitu, suo nomine, suis au- 1630.
spiciis Imperatori bellum intulit, & ultionis tam necessariæ quam legitimæ causas Electorum Collegio intimavit. Sed & victricibus armis pleraque pervagatus, privato nomine & jure Majestatis proprio, cum Imperatore, Electoribus, & hostium Ducibus aliquoties transegit: & mox adjunctis sibi Protestanti- 1631.
bus, post victoriam Lipsiensem, non modo cum Cæsare, & Ligisticis, sed etiam cum præcipuis Imperii Statibus & Circulis publicas confœderationes vel tentavit, vel iniit; non tantum connivente Saxone, sed etiam authoritatem summam & pacificandi potestatem Regi prudentissimo concedente. Qua ergo æquitate potest hodie Suecos, qui bello non mitigato sed inflammato, easdem & prioribus adhuc atrociores injurias persequuntur, à jure tractationis communis excludere? qua conscientia pactionem pacis publicæ iis invidet, qui privatis causis & sumptibus bellum susceperunt? cur de remediis malorum agere vetat illos, quorum potissimum mala illa tolli interest. Individua bona pax & libertas omnium sunt, quorum bellum fuerat & injuriæ: nec tranquillitatem amissam melius reparant: quam qui quietem jactura vitæ suæ quærunt. Quod si exclusio ista Suecorum ipsa fronte patet injusta, longe injustior fit ex persona Saxonis. Scilicet cum Serenissimus Gustavus injurias privatas bello peculiari contra Imperatorem vindicaret, Dux Saxoniæ alia de causa concitatis ad rebellionem Protestantibus, ipse cum suis jam obsessus & perditus, ex fœdere Torgaviensi omnes Euangelicorum 1631.
fortunas virtuti ac protectioni Suecorum credidit, armorum consiliorumque societatem iniit: atque ita præsenti discrimini ereptus, ex causa Suecorum peculiari communem omnium Protestantium litem fecit, bellumque privatum in defensionem publicam convertit. Quod si nunc perjurè, & contra fidem sacramento & chirographo sancitam, à fœderatis recedit, & conjuratione Triumvirali amicitiam hostium redimere satagit, non statim iccirco Sueci improbissimum exemplum secuti, juri suo renuntiabunt, & positis turpiter armis injurias privatas persequi desistent: quod ut ante infaustam illius societatem fortiter cæ-

 perunt,

perunt, ita etiam post infame ejusdem divortium feliciter exequentur. Neque enim cum domesticis virtutibus abundent, in perjuriis & fraudibus, sed in fortitudine & rebus benè gestis aliorum Principum imitatores esse volunt; cum apprimè sciant, à partibus hostium huc usque perfidiam, sævitiam, ignaviam, & calamitatem: à suis fidem, tutelam, virtutem, adeoque & fortunam hactenus stetisse: & quod magnos animos decet, in bona causa malint fortiter occumbere, quam turpiter recedere. Tantum ergo abest, ut Dux Saxoniæ quasi Protestantium Dictator, & Austriacorum commissarius, cum inani sua plen' potentia Suecis invitis pacem possit imperare, vel eorum nomine cum Imperatore transigere: ut è contrario, etiam si Imperator petitis & injuriis eorum omnibus satisfecisset, illi tamen novam & graviorem Saxoni litem intentare, & actionem perfidiæ, perjurii, rupti fœderis, obliti beneficii, violati juris gentium privatim debeant instituere. De propriis ergò injuriis suo nomine prius cum Suecis transigat, & postea ex Imperatoris commissione lites Imperii decidet. Purget seipsum perfidus, & ante crimina sua excuset, quam aliorum defendat. Hisce non levioris momenti est, quod Sueci, postquam semel causam Protestantium, & libertatem Germaniæ defendendam susceperunt, cum multis Imperii Principibus & Ordinibus, pro bono publico tuendo fœdera reciproca sanxerunt, puta cum Stralesundinis 15. Iulii. 1628. cum Duce Pomeraniæ 10. Iulii 1630. cum Electore Brandenburgico 1. Septemb. 1631. cum quatuor Circulis superioribus in Comitiis Fråcofurtensibus 1633. & cum Statibus Saxoniæ inferioris in Conventu Halberstatensi: & sic vocatis ad libertatem Europæis, fortissimos exercitus ex pluribus nationibus collegerunt, eorumque virtute cæsis hostibus, magnis sumptibus, majoribus sudoribus complures Germaniæ urbes & munitiones ceperunt, & inæstimabili Regis sui jactura propugnaverunt. Ideoque loca fortiter occupata segniter deserere, nisi rebus omnibus in integrum restitutis: vel militiam tam celebrem quam nobilem frivole dimittere, nisi solutis stipendiis salvo honore & æstimatione sua nô possunt. Apprime enim ridiculum foret, eos tot validissima propugnacula

III. Quia Sueci fœdera & militiam turpiter deserere non possunt. Vide Acta & Tractatus inter Suecos & Saxones conceptos Anno 1635. n. XVII. XIX. & XXVIII.

gnacula ingentibus impensis & periculis acquisivisse, ut mox pro nutu hostium ea gratis redderent: & tot lectissimos & nobilissimos viros militiæ sacramento obstrinxisse, ut eos truncatis corporibus, exhaustis peculiis, & hiantibus adhuc vulneribus miseros, inermes, igneq; & aqua interdictos dimitterent. Saxonis hoc est & sociorum, militum corpora & animas teruncio æstimare, exercitus famelicos oppressione subditorum sublevare, temerè parta turpiter deserere, pro sortis inconstantia odia & amicitias alternare, & denique proscriptionem Triumviralem pro pace generali interpretari. Sueci laureis ęquè ac commerciis nobiles, fortitudinem pariter & constantiam venerantur: & ut in toga prudentes, ita in sago cordati, ubi de honoris jactura agitur, bellum atrox quam sterilem pacem malunt, fœderatosque potius morte honesta redimere, quam turpi fuga & clandestina secessione deserere præferunt: probè edocti, quicquid ubique sociorum interest, sua etiam interesse; & communis detrimenti partem ad se quoque singulos pertinere. Vnde nulla unquam ratione vel vi induci poterunt; ut neglecto turpiter bello, delusis fœderatis, prostitutis amicis, quibuscunq; conditionibus pacem admittant potius, quam tractent, & amicitiam hostium amplexentur magis quã mereantur; præsertim cum penitus compertum habeant, quod sensum illius discriminis, cui se Suecicis ab armis expositam, ac pene jam in extremis constitutã vidit domus Austriaca, nulla dies, nulla unquam adimet oblivio. Mores illius gentis nõ satis novit, qui tale quicquam posse illi excidere putat. Longa Iberis offensionum, brevis beneficiorũ est recordatio: nec ut olim Cæsar omnium se memorem prędicabat, prætérquam injuriarum; ita nunc quoque Cæsaris ingenium est, qui quas sibi & familiæ suæ illatas fingit injurias, non modo nunquam condonat vel obliviscitur, sed in gnatis etiam & nepotibus innocẽtibus, expectata vel per seculum occasione ulciscitur. Nullo igitur jure vel ratione à Suecis exigi potest, ut cautione & vadimonio Saxonis contenti, qui jã sępius illos tam perfide decepit, exercitus victores ex Imperio abducant, ut sine securitate pacis universalis bellum publicũ deserant, & vires fortunasque suas, ac sociorum cunctas ancipiti hostium

imma-

immanissimorum benevolentiæ credant. Quasi vero bello tam fortiter tam feliciter gesto, pro tropheis nihil præter odia Austriacorum immortalia, pro triumphis simultates duntaxat minasque Hispanorum æternas debeant referre. Sed desino splendidissima gesta gentis victricis scriptis imbellibus deterere, quæ ut olim destructo Romanorum Imperio Occidentem libertati suæ reddidit, ita hodie restitutioni sospitatis Germanicæ intenta, causam melius armis quam calamis defendit, & non tam actorum suorum excusationes, quam encomia & acclamationes desiderat. Ad Francos venio, & populos ipsa nominis notatione libertatem spirantes: qui cum optimo jure, piissimo proposito, bello communi sese immiscuissent, ex decreto Triumvirorum Pragensium præter jus & contra pietatem, non modò à pacificatione publica rejiciuntur, sed etiam ut Imperii hostes, Hæreticorum fautores, Turcarum incentores & Reipublicæ Christianæ perturbatores proscribuntur, & specie belli Lotharingici
1631. junctis Germanorum viribus excindi jubentur. Nimirum cum A.C. 1631. Serenissimus Rex Suecorum fusis ad Lipsiam Austriacorum & Ligisticorum copiis impune Imperium pervagatus, trepidante Imperatore, fugiente Bavaro, & ne mussitante quidem Ibero, meliores Germaniæ provincias urbesque occupasset, atque ea ratione res Catholicorum in extremas angustias, & præsentissimum exitium adduxisset: Rex Christianissimus, semper hactenus Hæreticorum domitor, Catholicorum vindex, veritus ne quid ex jure belli civilis decederet causæ religionis, non modo missis ad Regem victorem legatis, Catholicis omnibus sub ejus potestatem redactis, plenam fidei libertatem & exercitium obtinuit: sed etiam oblato reliquis neutralitatis remedio, Archiepiscopatum Trevirensem, Episcopatus Spirensem & Basileensem, plurimosque alios Germaniæ Duces, Comites & civitates in tutelam & protectionem regiam suscepit; & moderatione tam pia quam solerti infallibilem Catholicorum in Imperio ruinam, imminensque à Protestantibus exitium inhibuit. Ita conservata & stabilita fide Majorum, Principes injuste ab Austriacis ejectos, civitates libertate spoliatas, & vicinos jam jugo

jugo Hispanico vel oppressos vel opprimendos cernens, junctis cum Sueco armis socialibus, Principes ditionibus, ditiones Principibus, civitates immunitatibus, Imperium juribus suis & dignitati restituit, vicinosq; & amicos omnes ex Iberorum tyrannide asseruit. Et tamen pro omnibus hisce in Religionē & Rempublicam Christianam meritis, ab Austriacis tantum non proscriptus, ut totius belli Germanici incentor, fomes & propagator accusatur, & quasi cum Lutheranis ad extirpationem veritatis Catholicæ conjurasset, falsissimis calumniis proscinditur. Ipse etiā Imperator, cui zelus Ludovici XIII. ex tot bellis contra Hæreticos gestis nequit esse incognitus, tamen in programmate de commodis & utilitatibus pacis Pragensis, edito Badæ 8. Iunii 1635. disertè profitetur, *si Tractatione Pragēsi bono Status & Religionis alicui forsitan non satis consultum videatur, ejus rei causam non sibi & sociis, sed Regi Christianissimo esse attribuendā: qui licet vulgò filius Ecclesiæ primogenitus audire velit, non tamen modò non erubuerit, initio belli istius amicitiam Hæreticorum ambire, externum Suecorum Regem ad suppetias evocare, cum eo solemne fœdus sancire, vires utrorumque conjunctas alere ac firmare, & proprio motu sine ulla causa contra fidem datam provincias Imperii invadere: sed etiamnū quotidie conetur, Principes Statusq; ab Imperatore avulsos, contra ipsum incitare: imò quod, postquam per victoriam Nordlingensem plurimi partibus suis accesserint, ipse armata manu urbes in potestatem suam redactas occupaverit, ex iis præsidia Catholicorum ejecerit, Hæreticorum restituerit, & quantum in se fit, progressum pacis & Religionis Catholicæ in Imperio prohibere tentet: adeò etiam, ut Duci Saxoniæ promittere ausus fuerit, si à partibus suis stare vellet, se ipsi non modò meliores pacis conditiones procuraturum, sed etiam manibus & pedibus allaboraturum, ut hæresis Lutheranorum cum reliquis sectis in regno Bohemiæ, eique unitis provinciis publicè stabiliretur.* Deus tuam fidem! Rex Christianissimus, qui reliquis fugientibus solus intercessione sua apud Suecos fidem Catholicam in plerisque Germaniæ provinciis conservavit, ejus progressum & incrementum pro virili inhibuerit! qui plures Episcopos flammis hostilibus eripuit, ipso bello contra Catholicos flammas subdiderit! qui Hæreticos Galliæ omnibus viribus exutos prostravit, ei scilicet cu-

ræ fuerit, Sectarios Bohemiæ ad pristinam potentiam elevare! Frivola hæc sunt adversariorum commenta, qui cum invasiones suas nullo juris civilis titulo palliare possunt, ad ficitiam oppressę religionis larvam confugiunt:& quasi fidei,non tyrannidis destruendæ causâ bellum in Germania gereretur,omnes libertatem Imperii propugnantes, ut hæreticos vel saltem Hæreticorum fautores traducunt. Vera& præcipua querelæ & indignationis hujus causa est, quod Rex Christianissimus rebus aliunde desperatis, Archiepiscopum Trevirensem ab Iberis oppressum, in protectionem & clientelam suam recepit:quod ejectis ex urbe
1632. & ditione Trevirorum Hispanis, Principem liberum juribus & dignitati suæ restituit:quod inde junctis cum Sueco armis plures alios Imperii Status,puta Palatinos,Tribocos,Westrasios direptionibus Austriacorum & Lotharingiorum eripuit:quod exemplo nec novo nec inaudito,sed tralatitio, & à majoribus accepto, ambitioni hostium metas posuit, & libertatem Germanicam fortiter defendit. Protectio miserorum,erectio afflictorum,restitutio ejectorum Regibus est naturalis, & non tam jure sceptri, quam lege humanitatis Principibus competit. Boni Magistratus est regere suos, protegere socios: nec ullum majus boni Imperii instrumentum, quam salvati ab hostibus vicini. Quod si jure communi omnes Reges decet afflictis succurrere, nullis tamen justius vel felicius unquã id usurpatum fuit, quam gloriosissimis Francorum Monarchis: qui jam à seculo & amplius, ut antiquiora & magis extranea linquamus, Catholicis & Protestantibus Imperii Statibus frequentes contra invasiones Hispanorum suppetias tulerunt.
1534. Ita Frãciscus I. An. C. 1534. junctis cum Philippo Hassiæ Landgravio armis, Vlricum Ducem Wurtembergensem fraudibus Austriacorum à Suevis ejectum, post quindecim annorum exilium, juribus & ditionibus omnibus, quos jam Ferdinandus I. sub nomine feudi Imperialis occupaverat, restituit. Ita
1552. Henricus II. inito cum Protestantibus fœdere 1552. Ioannem Fridericum Electorem Saxonię,&Philippum Hassię Landgravium, à Carolo V. contra fidem jam ultra quinquennium custo-
1620. diæ mancipatos, in pristinam libertatem reduxit. Ita A.C. 1620.

cum

cum ex Vnione Protestantium & turbis Bohemicis res Catholicorum in magnas redactæ essent angustias, & Cæsar ipse pene jam Viennæ obsessus, non modo de regno Bohemiæ & Hungariæ, sed etiam de provinciis hæreditariis periclitaretur, Ludovicus XIII. tam zelo conservandæ fidei Catholicæ motus, quam iteratis Austriacorum precibus exoratus, missis legatis ad Conventũ Vlmensem Vnitorum omnium vires & consilia distraxit, inducias inter utrorumque exercitum conciliavit, pacem Transylvanorum Principi persuasit, atque ita data Cæsari ad respirandum occasione, domum Austriacam certissimæ ruinæ eripuit. Quod si Imperator tot beneficiis abusus, victorias contra Hæreticos & rebelles obtentas hodie innocentium cladem & vicinorum oppressionem convertit, & fortunas Imperii ad privata familiæ suæ commoda transfert, nemini mirum videri debet, si Rex Christianissimus omnium illarum victoriarum author, enormes ejus usurpationes moderari, & ad justitiæ prioris æquilibrium reducere conetur: præsertim cum probe calleat, quid inter Rempublicam & religionem sit discriminis, nec Imperii aut sociorum jura ita evehat, ut fidei Catholicæ causam vel exercitium deprimat. Quod verò Bruxellẽsis ille calumniarum consarcinator protectionem istam vicinorum principum tanquam invasionem provinciarum exterarum traducit, illud mendacii ipsius inanitate facile refellitur. Namque, ut ex priscis & Authenticis Historiis constat, Archiepiscopatus Trevirensis cum Episcopatibus suffraganeis & vicinis Mediomatricum, Tungrorum, & Virodunorum, ab ultima antiquitate regno Francorum uniti, Anno demum 943. clade & imprudentia Ludovici Vltramarini ad Otthonem II. Imperatorem translati, tamen semper postea sub amicitia & clientela Francorum, licet urbes essent Imperio subjectæ, floruerunt: & ipsi civitatum Antistites Gallorum suppetias 943.
& protectionem, sine ulla Imperii noxa, & libertatis suæ detrimento expetierunt & obtinuerunt: prout inter alios A. C. 1337. 1337.
Henricus Aspremontius Verdunensium Episcopus Philippi Valesii: A. C. 1450. Conradus Bayerus Metensium Antistes Re- 1450.
nati Andegavensis Lotharingiæ Ducis: & 1467. Ludovicus 1467.

M. M. Author τῦ ἐμφανιστικῦ pro domo Austriaca Bruxellis editi 1635. Richard. VVasserburg. in Antiq. Gallia Belgica lib. I. p. 12. & lib. VII. p. 102.

Borbonius Leodienſium Pontifex Ludovici XI. Galliarum Regis & Caroli Audacis Burgundiæ Ducis tutelam & patrocinium contra rebelles vel invaſores juris Eccleſiaſtici, illæſa Majeſtate Imperii poſtularunt & impetraverunt. Quod vero idem rabula excipit, ex antiquiſſimo fœdere inter Præſules Trevirorum & Comites Duceſque Lucelburgenſes inito, Archiepiſcopatum & Civitatem Trevirenſem ſub protectione & Advocatia Ducum Lucelburgenſium eſſe: ideoque illuſtriſſimum Trevirorum Electorem potius Hiſpaniarum Regis, qui hodie Ducatum Lucelburgenſem obtinet, quam externam Gallorum protectionem ambire debuiſſe, frivolum eſt & ineptum. Novimus enimverò jam ab aliquot retrò ſeculis Comites Lucelburgenſes ſpontaneam tutelam Treviris obtuliſſe, & Carolum IV. ejuſdem ſtirpis Imperatorem, ut Wenceſlao filio ſtupidiſſimo Imperium emercaretur, Anno 1374. Cunoni Archiepiſcopo Trevirenſi pro ſuffragio Electorali non modo ingentem pecuniæ vim exſolviſſe, ſed etiam mercenariam protectionem contra cujuſcunque generis hoſtes promiſiſſe: & mox A. 1376. litigio de juriſdictione inter Præſulem & Civitatem ad ſe delato, urbem ipſam & Rempublicam pleno jure Antiſtiti ſubjeciſſe, quod tamen hodie dum à civibus in controverſiam vocatur. Sed novimus etiam, protectionem iſtam Archiepiſcopum jure ſuo abſoluto non ſpoliaſſe, nec eum ex cliente Lucelburgenſium Hiſpanorum feciſſe mancipium: juſteque poſſe principem liberum deficiente protectoris antiqui patrocinio, tutoris novi clientelam impetrare: præcipuè cum tanta ingruit neceſſitas, ut niſi præſentiſſimo remedio ſalvari non poſſit. Quod cum liberè Illuſtriſſimus Trevirorum Elector ab imminentibus Suecis jam peſſumdandus fecerit, non eſt quod Hiſpanos malè habeat: qui tantum abeſt, ut tunc temporis aliis jure protectionis ſuppetias ferre potuerint, ut ipſi potius bello graviſſimo cum Hollandis implicati, integras provincias & urbes munitiſſimas Venloum, Ruremundam, Trajectum & Limburgum perdiderint. Neque vero hic prætermittendum eſt Auſtriacorum artificium, qui dum pace Pragenſi tranquillitati Germaniæ ſtudere ſe ſimulant, tamen neglectis

Guilhelmus Kyriander in Annalibus Trevirorum. p. 158. & 194.

1374.

1376.

Imperii

Imperii rationibus, domesticis suorum commodis unice consulunt. Cum enim jam ab antiquo plures inter Gallos & Hispanos de Regnis Neapolitano, Siciliæ & Navarræ, & Ducatibus Mediolani, Burgundiæ, &c. controversiæ & bella extiterint, Francis injustè erepta justè ab Iberis repetentibus: Imperator Gallis bellum publicum denuncians, lites suorum privatas toti Imperio communes facit, gentilibus commodis omnes Principes astringit, & pro tuenda Hispanorum tyrannide Germanos cunctos armis externis implicat: techna quidem Austriacis jam olim tentata, sed semper à Statibus Imperii fortiter rejecta. Sic enim A.C. 1492. Maximilianus I. in Comitiis Confluentiæ habitis, & Carolus V. in Epistola ad Electores data Madriti 29. Novemb. 1526. & rursus 1542. in Comitiis Spirensibus Carolum VIII. & Franciscum I. Francorum Reges, ut turbatores Reipublicæ Christianæ, Ducatuum alienorum invasores, Turcarumque & Hæreticorum fautores traduxerunt, & bella privatis sibi facta, ut injurias Imperio illatas, totius Germaniæ viribus vindicari incassum petierunt. Eadem ratione eorum successores viam nullam omiserunt, ut publico quodam Comitiorum decreto Ordines fœderatos Belgii, ob excussum Hispanorum jugum tanquam Imperii rebelles, & læsæ Majestatis reos proscriberent: quod ipsum tamen ordines Imperii in Comitiis Wormatiensibus 1578. & nuperis Ratisbonensibus 1630. absolutè rejecerunt. Et vanissime in argumentum belli causa Lotharingica assumitur: quia Austrasia à primis olim seculis sceptro Francorum unita, & præcipuum regni Gallicani sub utraque stirpe patrimonium, Anno demum 980. à Germanorum Regibus simulato beneficiarii juris obsequio Francis surrepta, & à Lothario Rege Francorum contra voluntatem Procerum Otthoni II. Imperatori in feudum collata fuit. Quo respiciens Gerbertus postea Archiepiscopus Rhemensis, & tandem Pontifex Romanus Epist. XXXV. *Adalbero*, inquit, *Rhemorum Archiepiscopus à Lotharienfis regni primatibus obsides accepit, eosque filio Imperatoris parere coëgit sub Regis Francorum clientela.* Quod si succedente tempore Lotharingiæ Duces in confinio utriusque potentiæ constituti, & habitu

[Margin notes: 1492. *Extant apud Goldastum Constitut. Imper. Tom. II. & IV.* 1526. 1542. — 1578. 1630. 980. *Aimoinus Hist. lib. 5. c. 44. pag. 510. editionis Freheriana. Continuator Chronici Flodoardi, qui extat To. II. Histor. Gall. editarum à V.C. Andrea Duchesnio. 1636. p. 626. Extant ibidem. p. 797.*]

bitu

bitu ſortis ancipiti inter utroſque fluctuantes, neutri fideles utrique obſequium ſubtraxerunt; certe non magis Cæſaris intereſt, cauſæ Lotharingicæ miſcere Imperium, quam Lotharingi fuerat copulis clandeſtinis & armis apertis Galliæ quietem turbare, & injuriis atrociſſimis Majeſtatem Imperii Francici lædere. Sed deſino juſtiſſimæ cauſæ patrocinium obtrudere, quæ jam ſæpius è cælis approbata, hoſtibus plus reliquit ignominiæ, quam gloriæ. Et ex hactenus expoſitis colligo, unicum Tranſactionis Pragenſis ſcopum fuiſſe, magnitudinem domus Auſtriacæ per faſque nefaſque promovere, Imperium illi cum regnis Bohemiæ & Hungariæ facere hæreditarium, & denique proſtratis reliquis Europæ regnis Monarchiam Hiſpanicam ubique ſtabilire. Ita pene per ſingulos hujus conſpirationis articulos, quicunque Iberis vel adverſi vel ſuſpecti, vi Franci, Sueci, Hollandi, à pace excluſi armis communibus impetuntur: quicunque vero illis ſunt amici, vicini, aut affines, exuviis proſcriptorum aucti ingentibus præmiis afficiuntur. Scilicet ut familia Auſtriaca abſolutè Germaniæ dominari poſſet, primo principem Imperii columnam, Electorem Palatinum proſcriptum oportuit, quippe cujus vires, fœdera, & amor erga patriam conſiliis Hiſpanicis jam dudum fuerant adverſa. Mox dejecto Palatino, ditiones ejus & dignitates Bavaris & Hiſpanis conferendæ erant; non tantum quia regiones Bavari patrimonio Cæſaris veluti pro vallo contra ſuperioris Germaniæ Principes Hæreticos abjaceant: ſed etiam quia hac ratione Auſtriaci Collegii Electoralis ſuffragia ſemper in numerato habituri ſint. Denique, ut Imperator pro libitu omnibus Imperii viribus uteretur, exercitus LXXX. legionum ab ipſis Principibus ſuppeditandus & nutriendus, Hungariæ Regis imperio abſoluto conceditur; quo non modo Duces & Ordines refractarii caſtigentur, ſed etiam quod reliquum eſt Proteſtantibus potentiæ penitus excindatur. Sic domita & oppreſſa Germania, recuperata Lotharingia, facile poſtea viſum invadere Galliam, ſubjicere Hollandiam, & Britanniam jam olim thoris Hiſpanicis debitam ſub jugum mittere: prout ipſe Imperator confitetur in Reſcripto de cauſis & uti-

utilitatibus pacis Pragensis edito Badæ 8. Junii 1635. *Pace hoc modo constituta, facillimo negotio nepotem suum Hispaniarum Regem Hollandos in ordinem redacturum.* Tantum ergo abest, ut Transactione ista pax & tranquillitas publica fuerit quæsita, ut potius extincta ubique pace, bellum per totam Europam suscitatum, omnesque Principes volentes, nolentes armis fatalibus domus Austriacæ fuerint implicati. Miserrimam sane pacem, quæ vi aperta imperetur! tristissimam tranquillitatem, quæ omnia turbet! infidam securitatem, quam singuli caveant! Profecto metus & terror infirma sunt charitatis vincula: quæ ubi removeris, qui timere desierint, odisse incipient. Ibi tantum pacem constat esse fidam, ubi voluntarii sunt pacati; neque eo loco, ubi servitutem esse velis, diu sperandam. Certe nemo mortalium in ea conditione, cujus eum pœniteat, diutius quam necesse sit, perstabit: & semper sub quiete incerta, quanquam manente in speciem concordia, offensarum operta metuentur. Ea demum vera tranquillitas est, quam omnes approbant, singuli expetunt; qua iræ mutantur in amicitias, odia coëunt in fœdera: & æqualitate inter cunctos servata, Amnestia ad quosvis extensa, hostes vel beneficiorum magnitudine, vel injuriarum oblivione vertuntur in amicos.

Finitum $\frac{10}{20}$ *Maii* M. DC. XXXVI.

ANNO.

ANNOTATA CUJUSDAM:

VBi cifra paginam indicat, in qua manus index in margine monstrat locum textus hac ipsa litera notatam.

[A] Fol. 11. *Sub Imperatore Matthia hac facta, sed à Ferdinando Rege Bohemiæ electo continuata sunt.*

[B] Fol. 29. *Fridericus Elector Palatinus in ipso Electionis actu suum suffragium Ferdinando non dedit, sed Bavaro. Cum vero cetera suffragia in Ferdinandum ivissent, ipse hoc impedire nec potuit, nec voluit; sed Ferdinandum pro Rege Romanorum agnovit ac coluit.*

[C] Fol. 30. *Non fuerunt ista Imperii justa Comitia, sed tantum Electorum atque unius alteriusque Principum cum Imperatore institutus Conventus.*

[D] Fol. ibid. *Hæc non tam Landgravio, quam Archiepiscopo Moguntino Cronenbergio tribuenda sunt.*